

Ο Ν Ο Υ Μ Α Σ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ - ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Ένας λαός ανήκειται ήνα
θε'ξη πός δέ φοβήται την
ήλήθεια — ΨΥΧΑΡΗΣ.

Κάθε γλώσσα έχει τους φυ-
σικούς της κανόνες.

ΒΗΛΑΡΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ Η'.

ΑΘΗΝΑ, ΚΕΡΙΑΚΗ 23 ΤΟΥ ΜΗΗ 1910

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΔΡΟΜΟΣ ΖΗΝΩΝΗ ΑΡΙΘ. 2

ΑΡΙΘΜΟΣ 393

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΒΗΛΑΡΑΣ. 'Ανέκδοτη γραφή.
ΜΗΤΗΣΗΣ ΚΑΛΑΜΑΣ. 'Ο άγιογράφος.
Ο ΚΡΙΤΙΚΟΣ ΤΟΥ ΝΟΥΜΑ. Θεατρικό — Με την
άρχή της περιόδου.
Ν. ΠΟΡΙΩΤΗΣ. Τα ξένα έργα.
ΠΡΟΚΗΡΥΞΗ της «Φοιτητικής Συντροφιάς» (τέλος).
ΜΕΝΟΣ ΦΙΛΗΝΤΑΣ. Κατάδικος.
ΡΩΜΟΣ ΦΙΛΥΡΑΣ. 'Ο θάνατος του βοσκού.
ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ — Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ — ΧΩΡΙΣ
ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

ΘΕΑΤΡΙΚΑ

ΜΕ ΤΗΝ ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ

Με την αρχή της κλοκαιριάτικης θεατρικής περιόδου, ήθε παλι στη μέση και το ζήτημα της ήθικης στο θέατρο. 'Ο τύπος μας ήρχισε να φωνάζει για τα ξεσίπωτα γούστα του κοινού μας, κ' ή άστυνομία, ακολουθώντας τον, με μια διάταξη της κανόνισε το ζήτημα, με το να επιτρέπη την παράσταση άφου βλέπει πρώτα το χειρόγραφο του έργου. 'Ο λόγος για έργα της Γαλλικής βιομηχανίας. Γιατί μ' αυτά και φέτος άνοιξαν τα θεατρά μας.

'Αν ήκαμε καλά ή όχι ή 'Αστυνομία μας, άλλο το ζήτημα. Σε τόπο που δεν μπορεί να σταθ ή κριτική έχτιμηση της λευτεριάς, το να καταπατιέται αυτή χωρίς λόγο και μέτρο, δεν είναι και σημαντικό. 'Εκείνο που θέλουμε να ζητάουμε είναι ή ψυχολογία του κοινού μας, που δέχεται με άνοιχτές άγκαλιές τέτοια έργα.

Στο Παρίσι, που ξεφουρνίζεται το τέτοιο είδος, υπάρχουνε τρία ή τέσσερα θεατρά που παίζουνε τις φάρσες αυτές. Μά σύγχρονα υπάρχουνε και άλλα τόσα θεατρά ίσως και περισσότερα που δίνουν στο κοινό ήλλη κλασικότερη και φιλολογικότερη θροφή.

Κ' εκεί, λέγοντας θεατρική εργασία, έννοούν τη δεύτερη περισσότερο παρά την πρώτη. Τα φερσοθεατράκια είναι για διασκέδαση και για ξέσκασμα, χωρίς κοινό με τη σημασία της λέξης, παρά για τον ήρισμένο κόσμο της νιότης, της εύθυμίας και της ήπαρχιτοσύνης. Κανείς δε σκέφτηκε να κοιτάξη την τέτοια θεατρική βιομηχανία, με άλλο μάτι άπ' ό,τι της αξίζει, έξόν από τους θιασάρχες της 'Αθήνας.

Τά θεατρά μας έδω ήχουνε άλλο σκοπό και άλλωιότικα είναι. 'Η θετική, ή φιλολογική, ή θεατρική εργασία τους, πρέπει να κεντρή το κοινό μας, γιατί αυτή είναι ή βάση της άνάγκης του θεάτρου

στην κοινωνία. 'Η τέτοια εργασία δημιουργεί παρόν, δημιουργεί ήστορία, παράδοση, άκόμα άνοίγει τα φτερά για το μέλλο, μεστώνει τη φιλολογία, στερεώνει το μεγάλο κοινό, στέκει στο τέλος βάση για την ήλική άμοιβή των ήθοποιών. 'Α βέβαια υπάρχουνε πλάι στα τέτοια ήξια θεατρά, και μερικά φερσοθεατράκια του φραντζέζικου είδους, τόπο το καλλίτερο. Πλούτος και αυτός της θεατρικής βιομηχανίας, που είναι πολύτροπη. 'Ομως σε τόπο και σε κοινό που δε χάρηζε άκόμα ή σοβαρή σκηνή, άπελπιστικό είναι για όσους άγαπούνε το θέατρο το παραστράτισμα από τον κανονικό δρόμο.

Τό κάτου κάτου της γραφής, στις ξένες πολιτισμένες χώρες από τη μια μεριά έχει στερωθή κάποια σειρά που δύσκολο είναι να χαλάση, και άπ' την ήλλη ήρχονται οι μικροφάρσες σαν άντιζύγιασμα στο μπούχτισμα της κλασικής φιλολογίας. Μά σε μάζ έδω ποιός θα τολμούσε να χαρακτηρίση για μπούχτισμα τις σταλαματιές που ρουρούμε κάθε τόσο από ήληθινή θεατρική τέχνη;

'Ο Τύπος που φωνάζει για τις άνήθικες φάρσες, αυτός είναι που συνείθισε το κοινό μας, με τα «αγρογαλιστικά» και «αγορευτικά» άναγνώσματά του, στις τέτοιες άπόλαφες. Και ό ίδιος ό Τύπος είναι που ρεκλαμάρει κάθε τόσο, χωρίς κανένα μέτρο και καμιά σειρά, τέτοια έργα, εκεί που ένα έργο σοβαρό, ήληθινό, καλοβαλμένο το περιφρονεί συστηματικά. Τόν περσιμένο χειμώνα παίχτηκε στο «Πανελλήνιο» από το θιασο Οικονόμου έργο μεγάλης σημασίας από τεχνική και κοινωνική μεριά «Στο βυθό» του Μάξιμ Γκόρκη. Και παίχτηκε μπορεί να πη κανείς πολύ καλά για ρωμαϊκή σκηνή. Ποιός άπ' αυτούς του; φαρμαράνους μας δημοσιογράφους, που φωνάζουνε σήμερα, ήγραψε τότες με ήληθινό ένδιαφέρον; Και είδαμε το ήλιβερό θέαμα για τη θεατρική μας προκοπή, να σημειώση το έργο ήκείνο δυό τρεις παράστασης μονάχα. 'Ετσι πέρασε άπαρκτηρήτος ένας σταθμός καλλιτεχνικός για τη σκηνή μας.

Τό κοινό μας λοιπόν παρασυρμένο σε κακό δρόμο από τον Τύπο και μόν ήχοντας δική του καθολική μόρφωση, πλανιέται στους πιδ εύκολους δρόμους. Και τί πιδ εύκολο από τα λογιής λογιής σκανταλιάρικα και «λεπτά» έργα της Γαλλικής θεατρογραφίας. 'Ο φοιτητής, ό έμπορος, ό αξιωματικός, ό ήπάλληλος, ή κυρία και το κορίτσι του σοβαρού κόσμου, θα τραθητούν στο θέατρο με λαχτάρα να χαχανίσουν για την άνικανότητα ενός γέρου ή για την ήλιθια άθωότητα μιας γυναικούλας, ή ακολου-

θώντας έτσι κ' εκεί τις κουτσουμπολιές του σύγχρονου άθηναϊκού σκλονιού.

'Η άπαχη άντίληψη της κοινωνίας μας για όλα τα πράγματα και το άνκατώμα που χαρακτηρίζει το σημερινό ζετούμα της, δεν μπορούταν παρά τέτοια σύχηση να δημιουργήσουν και στο θέατρο. Και αν το θέατρο είναι μια άπό τις πρώτες καλλιτεχνικές άνάγκες που αίστάεσται μια χώρα πολιτισμένη, πιδ πρώτη άπό τις άλλες καλλιτεχνικές άπόλαφες (μουσική, ποίηση, ζωγραφική κ.λ.), άκόμα ένα δείγμα για το βαθμό του πολιτισμού της, σ' ήμας έδω γίνεται το πράξενο να μη μπορεί να σταθ ήθεατρο ήξιο της προκοπής, εκεί που πάει να σταθ ήμια μουσική κίνηση στο θεατρή και αν είναι, κ' αν ήθελε να ήχη ή καλλιτεχνία του λόγου. Αίτια και άφορμή γιατί ο λαός άνήθικε να είναι ξένος από τέτοια θεατρά, που δεν του κέντισαν την ψυχή, τη νόηση, το ένδιαφέρον. Σ' ένα έθνος δε θεμελιώνεται ήθεατρο με τα ψεύτικα γούστα μιας κοινωνικής κλίμας, ή με την παραστρατισμένη άντίληψη μιας άμόρφωτης γενικότερη τάξης θιασάρχων, κούρρωτης και άπ' αυτή άκόμα τη μεριά της ήπιτοχίας στην ήπιχείρηση.

Τότες μονάχα ή σκηνή μας θα μεστώσει και θα στερωθή, στα γύρω της φουτώσουν τ' άγνά λουλούδια της ήληθινής λαϊκής ψυχής, που θα τα καλλιέργηση ένα ζωρό τραθηγμα του πολλού κόσμου που λαχταρά άσυνείδητα την καλλιτεχνική αίσθηση, φτάνει μονάχα να του δώθη ή εύκαιρία και το φως για το άνοιγμα τω ματιών του.

Ο ΚΡΙΤΙΚΟΣ ΤΟΥ ΝΟΥΜΑ

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΒΟΣΚΟΥ

Χάϊ, χάϊ... και σαλάγια τα γαλάγια του
δ γιάμορφος βοσκός μέσ' στο λιβάδι...
Χάϊ, χάϊ... με την άγνίτσα τα προβόδαγα
κάθε πουρνό και κάθε βράδυ, βράδυ...

Χάϊ, χάϊ... τα λάγια με τ' άσημοκούδουνα...
Μά ήχτες, ήχτες τί θρηνος μέσ' στα δάσα:
ένas παπής μπροστά και πίσω ήφίεργανε
μια φτωχική κι' άσπρονημένη μάσα!

Κι' άργα δίχως φαίμονε την άνεβάσανε
στο ήρημοκλήσι, άπά στα κορφοβούνα
κ' έρμα ήβελάζαν ήλιβερά τα πρόβατα
και ήλιβερά άντιλάσαν τα κουδούνα...

ΡΩΜΟΣ ΦΙΛΥΡΑΣ

ΠΡΟΚΗΡΥΞΗ ΤΗΣ "ΦΟΙΤΗΤΙΚΗΣ ΣΥΝΤΡΟΦΙΑΣ,"

Β'. Ποιά γλώσσα πρέπει να καθιερωθή το σχολείο

Αφού είδαμε τή βλάβη που φέρνει στο μυαλό και στην καρδιά του παιδιού ή μη φυσική γλώσσα ως όργανο διδασκαλίας, δε ιδούμε καθαρώτερα με ποιο όργανο θα τήν αντικαταστήσουμε.

Λοιπόν καλό είναι να καταξουμε τί όργανο μεταχειρίζονται τα προκείμενα έθνη στα σχολεία τους.

Πρέπει όμως πρώτα να δοθή απάντηση σε κείνους που λένε πως σε όλα ανεξαιρέτως τα έθνη υπάρχει διγλωσσία, δηλ. γλώσσα του λαού και γλώσσα των γραμματισμένων, και πως γι' αυτό πρέπει να υπάρχει και σε μας ή διγλωσσία.

Πρώτα απαντούμε πως κι αν έθνη προκείμενα ετύχε να έχουν και διγλωσσία δεν υπάρχει λόγος να τα μιμηθούμε αφού ή διγλωσσία μας βλάπτει έμας.

Έπειτα απαντούμε πως έθνη προκείμενα με διγλωσσία δεν υπάρχουν. Παραδεχίμαστε πως άλλως γράφουν και μιλούν οι διάφορες κοινωνικές τάξεις ανάλογα με τήν ανάπτυξή τους και ανάλογα με τόν κύκλο τής πνευματικής ζωής τους.

Τό άλλως όμως δε σημαίνει διαφορετικούς γραμματικούς και συνταχτικούς κανόνες, σημαίνει άλλες λέξεις κ' εκφράσεις που είναι ανασπώσαστα συνδεμένες με τις διαφορετικές έννοιες που μεταχειρίζεται ο καθένας, και με τή διαφορετική διάθεσή του σημαίνει διαφορετικό έφος (=style).

Σε μια γλώσσα οσα styles κι αν υπάρχουν όλα έχουν τήν ίδια γραμματική και σύνταξη· έχουν έναν τύπο, μια ψυχή, πράγμα που δε συμβαίνει σε μας με τήν καθαρεύουσα, τή μέση και τή δημοτική.

«Τό ζήτημα...δεν είναι για λέξεις, είναι για κάτι πιο γενικό, πιο βάσιμο σε κάθε γλώσσα, πιο χαρακτηριστικό της, είναι για πέν τύπο. Γνώρισμα μιας γλώσσας, τό τυπικό της. Και τό τυπικό μιά κ' είναι σύμφωνο με τή ζωντανή γραμματική, μαθαίνεται άμέσως κι από τόν πιο άγραμμο. Κι από

θέλουμε μετς : να μπορή να μαθαίνη τή γλώσσα του ο καθένας»

Διγλωσσία έχουν, έως χειρότερη κι από τή δική μας, οι Τούρκοι (που άρχισαν πιά ν' άπλοποιούνε συστηματικά τή γραφόμενη γλώσσα τους), οι Άραβες, οι Ινδοί, οι Κινέζοι κλπ.

Αν ζηλεύουμε τήν εθνική τους προκοπή δε εξακολουθούμε να τους μιμούμαστε.

Πρέπει ακόμη να δοθή απάντηση και σε κείνους που λέν πως ο Κρητικός δεν καταλαβαίνει τόν Άθηναίο κι ο Άθηναίος τόν Κερκυραίο κι αυτός τόν Πολίτη κλπ. λοιπόν είναι ανάγκη όλοι οι Έλληνες να μάθουν τρίτη γλώσσα, τήν καθχρεύουσα ή τή μέση, για να συνεννοούνται άναμεταξύ τους.

Είναι ψέμα πως δεν καταλαβαίνουν οι Έλληνες ο ένας τόν άλλο. Μπορεί ο Άθηναίος να μην καταλάβη μερικές λέξεις κ' εκφράσεις και να παραξευτη με τήν προφορά του Άγχιαλίτη ή του Κρητικού, μα δεν παύει ή γλώσσα του Άγχιαλίτη του Κρητικού του Άθηναίου να έχη τήν ίδια γραμματική, τήν ίδια σύνταξη, τήν ίδια ψυχή.

Βέβαια υπάρχουν περισσότερες διαφορές στη γλώσσα του Τσάκωνα, του Κυπριώτη, του Έλληνα του Πόντου, μα δεν είναι λόγος αυτός να μάθουν όλοι οι Έλληνες μιάν τρίτη γλώσσα, που δεν τή μιλά κανένας, ενώ έχουν πιά γλώσσα που τή μιλούνε τα 9/10 των Έλλήνων και μπορεί εύκολώτα τό 1/10 να μάθη τους κανόνες της, μάλιστα αφού ή γλώσσα αυτή είναι γλώσσα που μιλιέται ζωντανή.

Ειπόθηκε, μα δεν πειράζει να ξανκειποθή καθρότερα, πως ή καθχρεύουσα απολύτως κανένας (ούτε ο Μιστριφτης) δεν τή μιλά άδιάκοπα και μονάχα κάποιιοι γραμματισμένοι σ' επίσημες στιγμές και τότε ο λαός δε νοιώθει τίποτε.

Η γλώσσα που μιλούν καθημερινά οι λεγόμενοι γραμματισμένοι και που γράφουν οι έφημερίδες δεν είναι μιά, είναι δυο γλώσσες ανακατεμένες· μιλούν με δυο γραμματικές και συνταχτικά (τής δημοτικής και τής αρχαίας άττικής) και μεταχειρίζονται τό καθένα ανάλογα με τή φράση και τήν περι-

σταση. Λέγουν «πός Άθήνας», μα όποιος πει «πός μύτας» είναι γελοτός.

Ουδέ ο δάσκαλος εταν διδάσκη δε μιλει τήν καθαρεύουσα· δε θα πη στο παιδι «έγέρθητι, παιδιόν μου, ενκ είπης τό μάθημα», αλλά «σίκω, παιδί μου, να πης τό μάθημα». Αναγκάζεται πάντα, για να νοιώσουν τα παιδια όσα λέγει ή καθχρεύουσα, να τα μεταφραζη στη δημοτική.

Αφού λοιπόν είδαμε καθαρά τί είναι διγλωσσία, τί είναι γλώσσα ζωντανή και γλώσσα πεθαιμένη, γλώσσα που μιλιέται ή γραμμένη, γλώσσα φυσική ή φτιασμένη, τί είναι γλώσσα εθνική και διάλεκτο δε ιδούμε και ποιάν άπ' όλες αυτές τις γλώσσες τα σχολεία των άλλων εθνών μεταχειρίζονται όργανο διδασκαλίας, π. χ. τής Γαλλίας τα σχολεία.

Εκεί, όπως και σ' όλες τις χώρες του κόσμου, υπάρχουν διαλεκτικά ιδιώματα, π. χ. στη Βρετανία, στη Γασκωνία, στην Προβηγγία κλπ.

Μα όλα τα Γκλόπαιδα στα έπίσημα σχολεία του κράτους μαθίνουν να μιλούν και να γράφουν όχι καμμιάν καθχρεύουσα ή καμμιά μέση γλώσσα, παρά τή γλώσσα που μιλιέται και γράφεται στην κεντρική Γαλλία και στην πρωτεύουσα και σε όλες τις πολιτείες τής Γαλλίας.

Τό ίδιο γίνεται στην Άγγλία, στη Γερμανία, στην Ιταλία, στη Βουλγαρία κλπ.

Ας κάνουμε και μετς τό ίδιο, αφού μάλιστα δεν έχουμε τόσα διλεκτικά ιδιώματα, όπως τα άλλα έθνη τής Ευρώπης. Ας διδάσκονται όλοι οι Έλληνες στα έπίσημα σχολεία τή γλώσσα που μιλιέται, ίδια κι άπαράλλακτη στην Πελοπόννησο, στην Άθήνα, στην Πόλη, στη Θεσσαλονίκη, στη Σμύρνη, στην Άλεξάνδρεια κλπ., δηλαδή στα κυριώτερα κέντρα του Έλληνισμού, τή γλώσσα που τήν έφτιασαν οι λαϊκές και άγροτικές τάξεις τής φυλής και τήν έπλούτισαν οι άστυκές τάξεις στις πολιτείες.

Αφού είδαμε ποιο όργανο μεταχειρίζονται ο Ευρωπαίοι και ποιο όργανο έπρεπε να μεταχειρίζόμασταν έμεις, δε δοίμε τώρα πως τό μεταχειρίζονται κείνοι και να τους μιμηθούμε.

Οι Άγγλοι, οι Γάλλοι, οι Βούλγαροι κλπ. στα σχολεία τους βέβαια δίνουν κι αυτοί καιρό και προσοχή για τή γλώσσα τους, μα μόνο όσο χρειάζεται σαν όργανο που είναι.

Δεν τήν αφήνουν ποτέ να τους κλέψη τόν καιρό

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Ο ΑΓΙΟΓΡΑΦΟΣ

Α

Σ' ένα χωριό από τα Ριζά ζούσε ο Παπαντωνής με τή φαμίλια του ήσυχα κ' ειρηνικά. Είχε τήν παπαδιά και τα δυο παιδια του. Άλλά τό ένα, τό μεγαλύτερο, από μικρό τού πηρε τό κεφάλι άερα και ξενητεύτηκε. Έστειλ' ένα γράμμα από τή Βλαχία και δε ματακούστηκε κατόπι. Τό μικρότερο τό είχε να τό κάμη παπα και με τό παπαδί λίκι να παρη τήν έγερσία του και να ζη στο σπιτάκι του χωρίς σκοτούρες και τρεχάματα. Άλλ' αυτό, μ' όλο που πήγαινε ταχτικά στην εκκλησία, είχε πάντα στο νου του στις εικόνες που τόν κύταζαν συμπαθητικά και γλυκά. Είχε περάσει, τότες κοντά, από τό χωριό ένας άγιογράφος και είχε ζετρελαθεί με τις εικόνες που ζωγράφιζε. Πήγαινε στην κά-

μαρά του και του άνακάτωνε όλα τα σύνεργα και τα χρώματα. Στο τέλος είπε τού παπα πως ήθελε να πάη να βρη τόν άγιογράφο να μάθη τήν τέχνη. Ο παπας δάγκασε τα χείλια του, εταν τ' άκουσε. Θύμωσε, μάλωσε, έβρισε, αλλά τό παιδι τίποτα. Άρχισε ν' άδυνατίζη λιγάκι κι αυτό από τή στενοχώρια του κ' είχε γεμίσει τούς τούχους του σπιτιού και τα ξώφυλλα των βιβλίων όλα με σχήματα και με προσώπατα. Τότες αποφάσισε κι ο παπας να τό στείλη μαζί με τόν άγιογράφο, γιατί δεν μπορούσε να υποφέρη και τήν παπαδιά με τα κλάματα αφού τής ξενόμισε τό ένα τό παιδι, τώρα θέλει να τής φάη και τ' άλλο.

Ο παπας κουτσόζησε τα όλίγα χρόνια που του άπόμειναν ακόμα και παράδωκε τήν ψυχή χωρίς να τό ίδη.

Δεν πέρασε πολύς καιρός κ' ήρθε κι ο Γληγόρης στο σπιτι να ζήση πιά· είχε μάθει τήν τέχνη και τα χρώματα και τό γιάλισμα και όλα. Όταν γύρισε στο χωριό, κάπως τής φάνηκε άλλοιώτικος τής παπαδιάς. Από ζωνρός κ' έλεύθερος που είτανε, είχε γίνει ήσυχος και φοβιστάρης. Είχε μεγαλώσει κιάλας και πολλά σπιτία τους χτύπαγαν τήν πόρτα για νύφη. Άλλά εκείνος ούτε νύφη, ούτε τέτοια κύ-

ταζε. Τή δουλίτσα του και τήν εκκλησία του. Μ' ένα μακρι παλτό και φαριδιά παντελόνια κ' έναν καλογερικό σκούρο στο κεφάλι πήγαινε σιγά σιγά μ' άριζ βήματα πάντα. Και ψηλός καθώς είτανε, κύταζε χαμηλά και μ' άργό κούνημα των βλεφάρων Μετρημένα τα λόγια του και σοβαρά. Μονάχα εταν βρισκότανε με τό Γιάννη τόν παπουτση που είταν συντροφία στο δάσκαλο, έβλεπε κανείς τόν παλιό τό Γληγόρη, παιδι σβέλο και χαρούμενο.

Όλο τ' άπόνιομα δούλευε μέσά στο κελλί του— έτσι τόλεγε. Είχε βάλει στα τζάμια άσπρο χαρτί και στους τοίχους είχε κρεμάσει λογίων των λογίων εικόνες. Σ' όλες εδωε ένα σκοτεινό φίντο και μοναχά τό πρόσωπο ξεχώριζε καθαρά, μακρουλό κι δρόφωτο. Έλεγε πως οι άγιοι δεν έχουνε κορμί, κι αν έχουνε, εταν τους προσκυνάμε, δε βλέπουμε τα ροζα τους και τ' άνάστημά τους. Μας δίνει τήν ουρανια παρηγοριά τό θεϊκό τους μάτι κ' ή άγιοσύνη που φέγγει στ' όλοκάθαρο πρόσωπό τους. Φανταζότανε πάντα πως τούς ιστορίζε σε να βρίσκονταν όλοι στον ουρανό : ο ένας άγιος εκεί, ο άλλος παρθεί, ο άλλος παραπέρα, ο καθένας με τή σειρά του, άρίφνητα κεφάλια, φω-οστεφανωμένα. Κι εταν κύταζε ψηλά στον ουρανό, έβλεπε τόν Παντοκράτορα.

και την προσοχή που χρειάζεται ο σκοπός του σχολείου, δηλ. η μόρφωση.

Μαθαίνουν λοιπόν τα παιδιά τους μόλις πατήσουν τα σχολεία να διαβάζουν και να γράφουν τη γλώσσα που ξέρουν πια από το σπίτι, από τη μητέρα τους. δηλ. εξακολουθούν να εκφράζουν τις γνώσεις τους έννοιες με το γνωστό γλωσσικό υλικό κ' ύστερα έχοντας καλούπι τους γραμματικούς, συνταχτικούς και φωνητικούς κανόνες αυτής της γλώσσας, (που τους γνωρίζουν πια πρακτικά και ασυνείδητα), μαθαίνουν καινούργιες έννοιες με καινούργιες ονομασίες: δηλαδή πλουτίζοντας μ' έννοιες το κεφάλαιο που έχουν στο μυαλό τους πλουτίζουν και τη γλώσσα τους με λέξεις κ' εκφράσεις υποταγμένες στους κανόνες της γλώσσας, που έμαθαν απ' τη μητέρα τους, κι όσο αναπτύσσονται τόσο περισσότερο πλουτίζεται το κεφάλαιό τους με έννοιες και επομένως με τις αντίστοιχες ονομασίες τους.

Έτσι μ' έναν κόπο, μορφώνοντας το μυαλό και την καρδιά τους, πλουτίζουν και το όργανο της έκφρασης, τη γλώσσα.

Ενώ τα δικά μας παιδιά βασκνίζονται δυό ώρες την ημέρα με γραμματικές, συνταχτικά, θέματα, μεταφράσεις με τα εείην εείης εείη κλπ., τα χηρήτων, χλούνων και αφών κλπ., τα παιδιά των Άγγλων, των Βουλγάρων μ' ευχαρίστηση, με χαρά μαθαίνουν να εκφράζονται, να συλλογίζονται, μαθαίνουν πλήθος γνώσεις πρακτικές, μορφώνονται επαγγελματικά, εθνικά, ήθικα, ως και καλλιτεχνικά ακόμα, γυμνάζουν το κορμί τους και βγαίνουν στην κοινωνία έτοιμοι να αντικρύσουν άρματαμένοι τη ζωή.

Ποιό είναι το ιδανικό ποιό κηρύττει τον πόλεμο στη ζωντανή τη γλώσσα

Ποιό είναι αυτό το ιδανικό που θυσιάζει τη ζωντανή τη γλώσσα μας, τον κηρύττει και τους κόπους και τη μόρφωση των παιδιών μας, (που είν' οι ελπίδες μας) για να διδάξει την καθρεύουσα ή τη μέση γλώσσα.

Βέβαια κάποιο άνωτερο, ασύλληπτο, ιδανικό θα είναι αφού τόσο πολύτιμα πράγματα τα θυσιάζει δια μιζή.

Ας προσπαθήσουμε να ξέρουμε το ιδανικό αυτό. Μήπως είναι το ότι η γλώσσα μας είναι χυδαία και βάρβαρη και φτωχή και προδοτική λοιπόν

πρέπει να γυρίσουμε τουλάχιστο (!) στη γλώσσα του Εσνοφώντα, που είναι η μόνη ευγενική, πολιτισμένη πλούσια και εθνική γλώσσα και μόλις γυρίσουμε θα μπορούσαμε να ξανακάνουμε τα έργα των προγόνων; Μήπως αυτό είναι το ιδανικό;

Όχι! Δεν μπορεί πια κανένας Ρωμιός που έχει κουκούτσι μυαλό και κόμπο ειλκρινεία να πη τέτοια μεγάλη βλακία.

Οι ίδιοι οι δάσκαλοι κατάλαβαν πως είναι αδύνατο να γυρίσουμε. Ο Χατζηδάκης είπε πως θα ήταν ασυμφορά αν έγυρίζαμε.

Βέβαια μπορεί το έθνος να θυμαζή και να κολουθή το παράδειγμα των προγόνων όσο το επιτρέπουν οι περιστάσεις και χωρίς να είναι ανάγκη να τους πάρη τη γλώσσα. Η γλώσσα δεν κάνει τους λαούς, ούτε τη δύναμη ενός λαού. Οι άρχαιο Έλληνες δεν ήταν άρχαιο Έλληνες γιατί μιλούσαν αρχαία ελληνικά; μιλούσαν τη γλώσσα εκείνη γιατί ήταν άρχαιο Έλληνες και ζωντανοί. Έμεις είμαστε οι νέοι Έλληνες και μιλούμε τη δική μας γλώσσα, που κητάγεται από τη δική τους, όπως και μεις από κείνους.

Οι προκομένοι λαοί της σημερινής εποχής θαυμάζουν και προσπαθούν να κολουθούν το παράδειγμα των δικών τους προγόνων, μα ποτέ δεν τους κατεβαίνει η φαινή ιδέα ναλλάξουν τη γλώσσα τους με τη γλώσσα εκείνων.

Όστε αυτό δεν μπορεί να είναι το ιδανικό.

Μήπως τότε είναι κείνο που λέν οι σοφολογιώτατοι του Βηλαρχ; (γράμμα του Βηλ. στα 1812): «Δεν ήμπορούμε χωρίς την Έλληνική γλώσσα (την αρχαία) να καταλαβαίνουμε με τη γλώσσα του καιρού μας, γιατί, αν δεν ξέρουμ' Έλληνικά δεν είναι τρόπος να μιλήσουμε για επιστήμες και τέχνες και χωρίς αυτή τη γλώσσα καμμιά ιδέα φιλοσοφική δεν μπορεί να ζηγηθή καθως πρέπει».

Απαντᾷ ο Βηλαρχ: «Σωστός λογαριασμός! όλα τα έθνη όπου δεν έμαθαν τα Έλληνικά ή δεν τα ξέρουν, ούτε επιστήμες και τέχνες μπορούν να έχουν, ούτε ξέρουν να φιλοσοφήσουν! Χαρά στην προκοπή σας!»

Υστερα αποδείχνει ξάστερα πως η δημοτική με την καλλιέργεια άρκει για όλες τις ανάγκες της επιστήμης, παίρνοντας και άφομοιόνοντας ό,τι στοιχειό της χρειάζεται από την αρχαία.

«Αν η θυγατέρα δανειστεί φόρεμα ή άλλο στολίδι από τη μητέρα ούτε έντροπή είναι ούτε άσυνήθιστο πράμν, μα στοχάζουμαι και πρέπει και άναγκαίο, το φόρεμα αυτό να το δοκιμάση πρώτα αν της έρχεται καλά και έτσι να το φορέση και να βγη στον κόσμο γιατί, αν δεν της έρχεται καλά και της είναι ή πλατύ ή μακρύ ή έχει κανένα άλλο σφάλμα και το έντύθη χωρίς να το διορθή και να το κνήν του κορμιού της όσο την ίδουν θα την περιγελάσουν».

«Τό ίδιο και το στολίδι: αν της μοιάζη, να τό βάλη! είδεμή, να τό ρίξη! γιατί αν τό βάλη χωρίς να της πηχίνη, την άσχημάνει περισσότερο και άντις να παινεθῆ κατηγορείται».

«Τώρα αν η γλώσσα μας δανειστεί από τη μάνα της, την Έλληνική, όσες λέξεις δεν έχει και της χρειάζονται, ούτε κητηγορημένο είναι, ούτε ντροπερό πράμα πρέπει όμως, μου φαίνεται, όσες λέξεις δανειζόμαστε από την Έλληνική να τις τολνέουμε και να τις σάζουμε κατά τον ιδιοτισμό της γλώσσας μας (δηλ. τους κανόνες της) δίνοντας τις την προφορά και τον τόνο που είναι συνηθισμένο και όπου ταύτι πρέπει να δεχθῆ με λιγώτερη δυσκολία».

Όστε κι αυτό δεν μπορεί να είναι το ιδανικό.

Μήπως είναι κείνο που λέν μερικοί πως μόνο με την καθρεύουσα μπορούμε να φαινόμαστε άπόγονοι των αρχαίων Έλλήνων αφού αυτή είναι η μονάκριβη κληρονομία που μας άφησαν;

Όχι. Η καθρεύουσα είναι κληρονομία των δασκάλων και πηπάδων μονάχα, κληρονομία μόνο μιάς τάξης του έθνους: ενώ η γλώσσα του λαού ύπάρχει άπειθείας κληρονομία του έθνους διάκερου.

Η μόνη άληθινή άποδείξη πως είμαστε άπόγονοι των αρχαίων Έλλήνων, είναι ο έαυτός μας, οι λαϊκές παράδοσές μας, ή λαϊκή μουσική, ή λαϊκή ποίηση, ή λαϊκή γλώσσα, που αιώνας την εργάστηκε το έθνος που την κληρονομήσαμε μες οι τωρινοί από το στόμα των γονέων όπως απ' τα σπλάχνα των γονέων μας έκληρονομήσαμε το αίμα τους».

Άλλωστε έχοντας δικαίωμα να ζήσουμε και να δυναμόσουμε ως έθνος, δεν τόχουμε γιατί είμαστε άπόγονοι των αρχαίων Έλλήνων, μα γιατί είμαστε ζωντανοί.

Όστε κι αυτό δεν μπορεί να είναι το ιδανικό του σχολείου.

Οι φρόνιμοι, οι μέσοι, οι μέτριοι άπαντούν πως δε ζητούμε να γυρίσουμε στους προγόνους, μα έγινε ό,τι έγινε, ή καθρεύουσα έπιβλήθηκε πια και είναι τρέλλα να θέλουμε να την αντικαταστήσουμε με τη δημοτική, τη ζωντανή. Η καθρεύουσα κυριάρχησε πια.

Αυτών των φρόνιμων ραγιαδών τη λογική δεν την καταλαβαίνουμε.

Αυτοί βέβαια θα ξεχνούν τάκολουθα: για να εξακολουθή το έθνος να γράφη αυτήν τη γλώσσα υποτίθεται πως και η δημοτική δε θα πύψη να ζή, όπως δεν έπαψε ως τώρα, και επομένως θα ύπάρχη πάντα ή διγλωσσία και το ζήτημα τό γλωσσικό, πως τα παιδιά για να μαθαίνουν την καθρεύουσα πρέπει πρώτα στα σχολεία να εξακολουθούν να βασκνίζονται και να παθαίνουν όλες τις βλάβες που περιγράφουμε παραπάνω: δηλ. μαθαίνοντας στο σχολείο την αρχαία άττική να εξα-

πως είταν στο θάλο της έκκλησίας, με δυό μάτια που δεν μπορούσε να γίνουν βελήτερα. Πριν άρχισή, τήρας μιά φορά στον ύφανά, έτσι άκονεμένος, και κατόπι έπιασε τα σύναργα. Είχε βάλμένα στην άράδα κάτω στο πάγωμα τα πιτάκια με τα χρώματα και από την άλλη τη μεριά πάλι τα πινέλα, πρώτα τα χοντρότερα και κατόπι τα ψιλότερα.

Και ό δλα του είχε μιά τάξη κι άκρίβεια. Έβγαίνει στο παζάρι με το σημαντικό του έσπερινού και μετρώντας το κομπολόγι περιδιάβαζε απ' όξω από τάρχαστῆρια. Κουβένταζε μ' όλον τον κόσμο και με τα μικρά παιδιά ακόμα, αλλά από ένα λόγο-δυό, κι όχι σκονι και για ό,τι πράμα.

Τον άγαπούσαν όστοςο στο χωριό και κητάζε ποιός να τον κάμη γαμπρό. Μιά μέρα κ' ή παπαδιά του είπε πως είναι καιρός πια να πάρου, κι αυτοί έναν άνθρωποι στο σπίτι. «Έγώ γέρκα, παιδί μου, και ποιός θα σε περετεύη. Δεν κάνει να μείνη το σπίτι χωρίς θηλυκόν άνθρωπο μέσα, γιατί εγώ γλήγορα ή άργά θα κλεισω τα μάτια μου και δε θέλω να σ' άφήνω έρμον κι όρφανόν». Κι αυτός, πιο πολύ από λύπη της μάνας του παρά που ήθελε, έδωκε το λόγο και σε λίγον καιρό έλλαξαν τό δαχτυλίδι και στεφανώθηκαν. Άλλά ή ζωή του

πάντα ή ίδια έμεινε κι ούτε κατάλαθε την παντοειά. Ζούσε σ' άλλον κόσμο και τίποτα ακόμα ως τώρα δεν του είχε άνοιξει την πόρτα σε τούτον.

Στις σαράντα μέρες άπάνω συρορά έπεσε στο σπίτι του. Η γυναίκα του, της άστρψης, όπως έλεγε ο κόσμος. Έσκουζε, φώναζε, έτρεχε στο δρόμο κ' έριχνε λιθάκια στα κεραμίδια. Αυτός πήρε το σακκουλάκι του με τα σύναργα του και τραβήξε για τα γύρω χωριά, όπως πήγαινε πάντα.

Τό σπίτι γέμισε κόσμος, έδικούς και ξένους. Ο καθένος έλεγε και τη συμβουλή του, κι ο ένας τό μακρί του κι ο άλλος τό κοντό του.

— Να την ξερκίσετε, να της ρίξετε τα κάρβουνα, να κητάξετε και τό σηθάκι της κόττας, να πάτε και στο γέρο-Μελάνη: εκείνος γνωρίζει και τήραει την πλάτη του κοριαίου. Άμ' πως; έτσι θα γίνη καλά; Τί κάθεστε; Δεν πάτε ν' άναψετε τα καντήλια του Παντελέημονα και της Παναγίας, μεγάλη η χάρη της!

Τάκχαμν όλ' αυτά. Έμαθαν κατόπι πως στην Κρουτσούνισα είναι μιά ξερκίστρα που ξέρει απ' αυτές τις δουλειές. Κίνητε ή κηφοκπαδιά με τη συμπεθερά της και με τη νύφη και πάνε στην Κρουτσούνισα. Βρίσκουν τη μύγισσα που κηζώνει

όλους τους όξω απ' έδω και της δείχνουν τη νύφη. Η ξερκίστρα καθότανε στην άκρη του χωριού, στο φούδι του λάκκου, που είτνε άμέτρητα βελής κι αντίπαρα είχε κάτι σπηλιές θεοσκότεινες. Τους είπε να φέρουν ένα μαύρο πετεινό και να τον σφάξουν με μαχαίρι μαυρομάνικο.

Τα μεσάνυχτα με τον έγκαιροσφαγμένον πετεινό και με τη νύφη κατεβαίνει άγάλι άγάλι ως στη μέση του λάκκου, κ' εκεί μπήγει τό μαχαίρι στη γής και πατάει τον πετεινό. Κοντά της άκούμπησε μιά κούπα νερό ξεσκεπο. Κατόπι βάζει μπροστά της τη νύφη κι άρχίζει ένα σκούσμα που αντίλαληταν πολλήν ώρα οι σπηλιές κι ο λάκκος βούίξε σύγκλαρος. Έσκουζε έτσι κάμποσο συγκρατούμενα και ύστερα άρχισε να μουμουρίζη κάτι λόγια άκατανόητα. Μονάχα κάπου κάπου άκουε κανείς αέλατε! έλατε! κι από μακριά των σκυλλιών τα ουρλιάσματα που χώνευαν μέσα στο λάκκο.

Είπε, είπε ως μισή ώρα και γύρισε πάλι στην καλύβα της κηζι με την τρελή. «Μηζώξκ, λείε, όλους τους όξω απ' έδω, όλα τα τάγματα και όλα τα φουάτκα, ένας μοναχά δεν έρχόταν και δεν ήρθε κι αυτός είναι που ξέρει την άνάγκη της. Πρέπει να κάτσετε κι αύριο έδω για να κητάξω αύριο

κολοθοῦν νὰ βγαίνουν ὑστερα ἀπὸ 11 χρόνια μισοξέροντας τὴ Φραγκατικὴ, τὴ μακαρονικὴ, ἐπιπὸ λαίοι, ἄπιστοι κι ἄχρηστοι.

Μὰ ὡς πότε θὰ εἴμαστε ραγιαδες; Ὡς πότε θὰ μένουμε μὲ σταυρομένα χέρια καὶ θὰ κυτᾶζουμε μὲ ταπεινότητα καὶ ὑπεμονὴ τοὺς κινδύνους πού μας πλκκόνουν;

Αὐτοὶ οἱ φρόνιμοι καὶ δὲ βλέπουν καθόλου κα-θαρά! Τὸ «τετελεσμένον γεγονός» πού μας ξεφου-νίζουν καὶ μας τὸ ἐκθειάζουν εἶναι ὁλότελα ἀνύπαρξο καθὼς θὰ ἴδοῦμε πάρα κάτω.

Μὰ καὶ ἂν ὑπῆρχε θὰ ἐσήμενε τὴν ἀπομαρμά-ρωση, τὴν ἀπολίθωση τοῦ ἔθνους ἢ τὴ διάλυσή του.

Ἡ ἀρχαία ἀττικὴ γραμματικὴ καὶ σύνταξη δὲν ἐπῆρε τὴ μορφή της τὴν κρυσταλλομένη, τὴν τελειω-τικὴν παρὰ μόνον ἀφοῦ πέθανε, ἀφότου δηλ. ἐπαφαν οἱ Ἀττικοὶ νὰ τὴ μιλοῦν ἔταν αὐτοὶ δὲν ξεχώριζαν πιά ἀπὸ τοὺς ὑπόλοιπους Ἑλληνας καὶ μιλοῦσαν τὴν κοινὴ Ἑλληνικὴ, τὴ μητέρα τῆς σημερινῆς ζωντανῆς Ἑλληνικῆς γλώσσας.

Τὴν τελειωτικὴν κρυσταλλομένη μορφή πού γνω-ρίζουμε τῆς Ἀττικῆς γλώσσας τῆς τὴν ἔδωσαν οἱ Ἀλεξανδρινοὶ γραμματικοὶ πρὶν ἀπὸ τὸ Χριστό. Ἦταν τελειωτικὴ ἡ μορφή γιατί δὲν ὑπῆρχαν πιά Ἀττικοὶ πού, μιλώντας ὅπως ἄλλοτε, νὰ φέρουν σιγὰ σιγὰ ἀλλαγὴ στὴ μορφή.

Ἀπὸ τότε χρονολογεῖται ἡ διγλωσσία· γιατί οἱ γραμματισμένοι προσπαθοῦσαν νὰ γράφουν κατὰ τὴν τελειωτικὴν αὐτὴν γραμματικὴν καὶ σύνταξιν καὶ ὄχι κατὰ τὴν κοινὴν τοῦ λαοῦ. Ἐννοεῖται πὼς ποτὲ δὲν κατάφεραν νὰ μιλήσουν τὴ γλώσσα τὴν Ἀτ-τικὴν, γιατί ἦταν πεθαμένη.

Μὰ «ὡς τὴν παραδεχθῶμεν κι αὐτὴν τὴν ὑπό-θεσιν τοῦ «τετελεσμένου γεγονότος» ὄχι πλέον ὡς ὑπόθεσιν, ἀλλ' ὡς «τετελεσμένον γεγονός» ὅσον πλέον συντετελεσμένον καὶ ἀποτετελεσμένον τόσον καλλίτερον.

«Ὡς παραδεχθῶμεν μάλιστα καὶ κάτι παρα-πάνω, ὅτι ἡ κυρία αὐτὴ, ἡ μέση, ἡ ὅσον ἐνεστιν ὁμαλή, ἔχει ὅλας τὰς φανεράς καὶ κρυφίας ἀρετάς καὶ ἰδιότητας, διὰ τὰς ὁποίας τὴν ἐκθειάζουν οἱ ἐρασταὶ της.

«Ἐ λοιπὸν;—καὶ ἂν εἶχε ἢ θὰ τὰς εἶχε, ἀ-κριβῶς δὲ τότε πρέπει νὰ φυλαχθῶμεν ἀπὸ τὰς σαγήνεάς της.

«Ὅταν πλέον λεξικόν, γραμματικὴ, ὀρθογρα-φία, ἀμετακίνητα κατισχύσουν, καταδιωχθῶν ὅλα τὰ λαϊκὰ ἰδιώματα, ἀποβάλλομεν κάθε τι τὸ ποι-κίλλον καὶ εὐμετάβολον καὶ εὐμετάπτωτον, ὅλας τὰς γλωσσικὰς μορφὰς ἔσαι διατηροῦν τὴν εὐστρο-φίαν καὶ εὐκαμψίαν, ὅταν κατασκευάσωμεν καὶ με-τασκευάσωμεν τὴν γλώσσαν δι' ὀλοκληρωτικῶν ὑπο-λογισμῶν καὶ μεταδώσωμεν εἰς αὐτὴν τὴν στερεύ-τητα καὶ ἀνταύγειαν λαμπροῦ μετάλλου, ἔ, τότε τί; νομίζομεν ὅτι ἐφθάσαμεν εἰς τὸ ἄκρον ἄκρον

τῆς τελειότητος τῆς γλώσσας;

«Τὸ φαντάζονται ἔτσι οἱ φρόνιμοι...»

«Ἐ, λοιπὸν τίποτε ἀπ' ὅλα αὐτὰ! Διότι κα-τάντικρον εἰς αὐτὸ τὸ τετελεσμένον γεγονός, πού εἶναι ὑποθετικόν, στέκετ' ἔν' ἄλλο πλέον τετελε-σμένον πού εἶναι ἀληθινὸν καὶ ἀσάλευτον, διότι εἶναι ἀληθινὰ τετελεσμένον.

«Κι ἄλλοι λαοὶ ἐφθασαν εἰς αὐτὴν τὴν δῆθεν ἰδανικὴν τελειότητα κ' ἐφθασαν ἀληθινὰ καὶ ὄχι μὲ τὴν φαντασίαν τους. Ἄλλ' ὅταν ἐφθασαν ἐκεῖ ἐνόη-σαν τότε, ὅτι ἡ ἀκμὴ αὐτὴ δὲν περιεῖχεν οὔτε τὸ σύνολον τῶν γλωσσικῶν ἀρετῶν οὔτε τὸ ἄκρον ἄκρον κάθε μιᾶς αὐτῶν τῶν ἀρετῶν.

«Εἰς τὸ τέλος τοῦ 18ου αἰῶνος ἡ Γαλλικὴ γλώσσα εἶχε φθάσει εἰς αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν ἰδεώδη τελειότητα.

«Καὶ ὅμως ἐνῶ ἡ Γαλλικὴ ἔτεινε νὰ γίνῃ διε-θνὴς γλώσσα, ἡ ἀληθινὴ, ἡ ἐσωτερικὴ τῆς ζωῆς ἀρχισε νὰ σταματᾷ, ἡ ποιητικὴ της δὲν εἶχε πλέον πνοή, ὁ πεζὸς λόγος ἦταν βραχὺ ἄρρωστος.

«Τί ἀναζωογονεῖ τότε τὴν Γαλλικὴν; Πάλιν ἡ ζωὴ τὴν ὁποίαν τῆς ἔχυσαν εἰς τὰς φλέβας τὰ λαϊκὰ ἰδιώματα.

«Τὸ Παρίσι τὸ καταπλημμύρισε οἱ ἐπαρχιω-τες. Ἀπ' αὐτοὺς πολλοὶ ἀνεδείχθησαν μεγάλοι συγ-γραφεῖς... Αὐτοὶ ἔφεραν κ' ἐρίξαν εἰς τὴν γλώσσαν τοῦ ἔθνους καταρχὰς μὲν μίαν μίαν, κατόπιν σω-ρηθὸν τὰς λέξεις τοῦ Montaigne καὶ Rabelais κλπ., τὰς λέξεις δηλ. τὰς πρὶν ἀπὸ τὴν συγκέντρω-σιν τῆς Γαλλικῆς καὶ μαζί μὲ τὰς λέξεις αὐτὰς ἔ-φεραν καὶ τὴν ἀποκέντρωσιν μέσα εἰς τὴν Παρισινὴν συγκέντρωσιν. Κ' ἔτσι τίναξεν ἀπὸ πάνω της ἡ γλώσσα τὴν κατ' ἐπιφάνειαν καθαρότητα, τὰ πλα-στὰ τσακίσματα τὴν κατὰ Κόντον «ἀστείότητα», τὸ κατὰ συνθήκην ὕψος, τὰ ἔσον ἐνεστιν ὁμαλὰ καὶ ἀνούσια ἀττικοφανῆ clichés, τὴν κερδοβόστη κολο-κυθόσουπα, τὴν ἀυπόφορη ἀηδία, τὴν ἀναιμίαν, τὸν μαρμασμόν.

«Εἰς τὸ ἔργον αὐτὸ ἐργάσθησαν οἱ ἐξοχώτεροι τῆς Γαλλίας ἄνδρες, Balzac, Chateaubriand, Lamartine, Hugo, Musset, Gautier, Sand, Michelet καὶ ἀναρίθμητοι νεώτεροι καὶ νεώτατοι κατὰ τὸν λήγοντα αἰῶνα μας. Αὐτοὶ ἔφερον μόνοι των, οἱ ἴδιοι, τὸ λαμπρὸν ἐκεῖνο μέταλλον, μὲ τὸ ὁποῖον τόσα μεγάλα ἔργα ἐδημιουργήθησαν καὶ τὸ ἐρίξαν εἰς τὸ ζωντανὸν χωνευτήριον κ' ἔδωσαν νέαν ζωὴν καὶ πλαστικότητα εἰς τὴν γλώσσαν.» (Φω-τιάδης).

Ἔτσι τὸ ὑποθετικὸ αὐτὸ «τετελεσμένον γεγο-νός» τῆς καθαρῆς καὶ τῆς μέσης, πού τὸ λα-

τρεύουν τόσο πολὺ εἰ μέσοι ἂν ὑπῆρχε θὰ ἦτον ση-μετο ἀπολίθωσις ἢ διάλυσιν καὶ ὄχι ζωτικῆς δύ-ναμης, ὅπως ἀκριβῶς κατὰ τὸ 18ο αἰῶνα στὴ Γαλλία ὁ κλασικισμὸς πού κόντευε, μὰ δὲν πρό-φτασε τότε, νὰ γίνῃ «τετ. γεγονός»; γιατί τὰ λαϊκὰ ἰδιώματα τοῦ ἀντιστάθησαν καὶ νίκησαν.

Τῶν μέσων τὸ ὑποθετικὸ «τετ. γεγονός», ἂν ὑπῆρχε, θὰ σήμαινε τὴν ἐξάντλησιν τῆς παραγω-γικῆς δυνάμει τοῦ ἔθνους καὶ τῆς λαϊκῆς γλώσσας τοῦ θὰ σήμαινε πὼς αὐτὴ θὰ εἶχε ἀδυνατίσει τόσο πού ν' ἀφήσῃ νὰ τελεσθῇ καὶ τὰ τὴν πνίξῃ ἕνα «τετ. γεγονός».

Μὰ ἡ λαϊκὴ μας γλώσσα κάθε ἄλλο μοιάζει παρὰ πνιγμένη ἀπὸ τὴν καθαρῆς ἢ τὴν μισο-καθαρῆς ἐπομένως δὲν ὑπάρχει κανένα «τετ. γεγονός» πού νὰ τὴν ἔχει ἐξουδετερώσει κ' ἐξαφα-νίσει.

Δὲ βλέπουμε καμμιά ἄλλη γλώσσα νὰ μετα-φερε νὰ μπῆ στὴ θέσιν τῆς ζωντανῆς γλώσσας τοῦ ἔθνους καὶ νὰ μείνῃ μόνη κυρίαρχη

Ἐξακολουθεῖ τὸ ἔθνος νὰ μιλῇ τὴ γλώσσα τοῦ ὅπως πρὶν μάλιστα ἀρχισε, Γράφοντας της, νὰ τὴν καλλιεργῇ. Οἱ δημοτικιστῆς πού τὴ Γράφουν ἀνήκουν εἰς τὸ ἔθνος ὅπως καὶ οἱ λοιποὶ Ἑλληνας. Ἄλλως τε ἀπὸ τὴ γλώσσα τοῦ Κοραῖ, τοῦ Κόντου, τοῦ Ραγκαβῆ, τοῦ Σεβαστοπούλου, τοῦ Χατζηδάκη κλπ. ὡς τὴν καθαρῆς τοῦ Βικέλα καὶ τῶν ἐφη-μερίδων κλπ. ὑπάρχουν ἑκατομύρια ἀναρίθμητων βαθμῶν κράματα καμωμένα ἀπὸ ἀρχαῖα ἀττικὰ στοιχεῖα, ἀπὸ Φραγκικὰ καὶ ἀπὸ λίγα στοιχεῖα κα-θαρῆς δημοτικῆς ποίε ἀπ' ὅλα νὰ εἶναι τὸ «τετ. γεγονός»;

Ποῖο ἀπ' ὅλα νὰ διαλέξουμε καὶ νὰ καθιερώσουμε ὄργανο διδασκαλίας;

Τῶν ἐφημερίδων τὴ μέση;

Ἄποια ἐφημερίδα κι ἂν ἀνοίξουμε θὰ ἴδοῦμε τουλάχιστο 10 τέτοια κρᾶματα, ἕως θὰ ἔρουμε καὶ καμμιά στήλη στὴ ζωντανὴ τὴ γλώσσα γραμμένη.

Ἄν ὑποθέσουμε πὼς ἐπιτρέπεται σ' ἕνα ἀ-ριθμὸ ἀνθρώπων παραθλίποντας τὴ ζωντανὴ γλώσσα τοῦ λαοῦ νὰ φτιάσουν γλώσσα ἐθνικὴ ὅπως τοὺς καλαρέσει, ποιοὶ εἶναι οἱ βαθμοὶ τῆς δημοτικῆς καὶ καθαρῆς πού θὰ κατελέσουν τὴν ὀργανομένη μέση, ἐκεῖνη πού θὰ καθιερώσουν ὄργανο τοῦ σχο-λείου;

Κι ἂν ὑποθέσουμε πὼς καθιερόθηκε ἕνα τέτοιο ἀνγκάτομα εἶναι βέβαιον πὼς δὲ θὰ παῖσι τὸ παιδί νὰ παθίνει ὅσες βλαβερὰ παθίνει τῶρα μὲ τὴν ἀτ-τικὴν καὶ τὴν καθαρῆς, τίς ἴδιες βλαβερὰ πού περιγράψαμε παραπάνω.

βράδι». Ἐμειναν. Ἐκαμε πάλι τὰ δικά της ἢ ἔορ-κίστρα, ἔσκουζε, εἶπε τοὺς ἔορκισμούς της καὶ γύ-ρισε.

— Εἶδα κ' ἐπαθα ὅσο νὰ τὸν φέρω, λιγοθύμησα νὰ τὸν φωνάζω. Τῶρα θὰ πάρετε αὐτὸ τὸ νερό πού πέρασαν ὅλοι ἀπὸ πάνω του, νὰ τὸ πιῇ καὶ θὰ γίνῃ καλά.

Ἦρθαν εἰς τὸ σπίτι τους καὶ δὲν πέρασαν τρεῖς μέρες καὶ τὴ νύφην τὴν ἔπιασαν πάλι τὰ φεγγάρια της.

Πῆγαν κατόπι σ' ἕνα χότζα πού διάβαζε τὴν σολομονικὴν. Τίποτα κ' ἐκεῖ. Τὴν πῆγανε εἰς μονα-στήρια, σ' ἐκκλησίαις, εἰς ἔξοκρια, τίποτα. Εἶδαν κι ἀπόειδαν καὶ τὴν ἐκλείσαν εἰς τὸ μοναστήρι τοῦ Ἁθ-Μηνᾶ, ἐκεῖ ψηλά, ὅπου ἀπὸ τὸ σιδερόφραχτο κελλί της ἔχυνε τὰ σκούσματα μαζί μὲ τὸν ἀγριο ἦχο τῶν ἀλυσίδων, πού εἶταν δεμένη, κάτω εἰς βραχιά φαράγγια τοῦ ἀπόγερμου βράχου καὶ εἰς ἐρημικὰ στανοτόπια.

B

Ὁ μαστρο-Γληγόρης ἀπὸ χωριὸ εἰς χωριὸ ξεμά-κρυνε σιγὰ σιγὰ κ' ἔφτασε εἰς κατώμερα. Ἦρθε

σ' ἕνα χωριὸ καὶ κόνεψε ἄποῦ παπᾶ. Τὸν ἐγνώριζε ἀφόντις ὁ παπᾶς γύριζε εἰς τὰ δώδεκα χωριὰ τῆς Ἐξαρχίας γιὰ νὰ μᾶση ὑπογραφῆς νὰ στείλουν ἀνα-φορὰ εἰς τὸν Πατριάρχην, γιατί ἡ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ εἶχε ἀποφασίσει νὰ πᾶνε πιά εἰς τὸν Δεσπότην καὶ ὄχι εἰς τὸν Ἡγούμενον κι αὐτοὶ—ἀπὸ τὰ δώδεκα χωριὰ δὲν ἤθελαν ν' ἀφήσουν τὸ σταυροπηγιακὸ μοναστήρι καὶ νὰ πλερώνουν τοῦ Δεσπότη. Ὁ παπᾶς εἶχε περάσει κι ἀπὸ τὸ χωριὸ τοῦ Γληγόρη καὶ τὸν εἶχε φιλέσει τότες ὁ συχωρεμένος ὁ Παπαντώνης. Τῶρα λοιπὸν ἄλλον κανένα δὲν ἐγνώριζε εἰς τὸ χωριὸ καὶ τὸν πῆρε ὁ παπᾶς.

Ἐδῶ εἶχε πολλὴ δουλειά, γιατί εἶταν μεγάλο τὸ χωριὸ κ' ἐξὸν ἀπὸ τὴν ἐκκλησία κι ἀπὸ τὰ παρακλήσια, καθάριζε καὶ τὰ κόνισματα τῶν χω-ρικῶν κ' εἶταν γιὰ νὰ καθίσῃ ἀρκετὰ. Τὸ σπίτι εἶχε δύο δωμάτια χωριστὰ, ἕνα εἰς τὴν μιά τὴν ἄκρη ἀπὸ τὸ δρόμον κ' ἕνα εἰς τὴν ἄλλη. Στὴ μέση εἶταν ἕνα εἶδος γαλαρία στανδοστρωμένη καὶ σκε-πασμένη ἀπάνωθεν πού τὴ λέγανε κρεβάτια κ' εἶταν κάμποσο μακριά. Στὴν ἄκρη στεκότανε μὲ σκούπα κ' ἕνα κοφινάκι χαλασμένο. Παρέκει κρεμότανε μὲ σῖτα ψιλὴ γιὰ τὸ ἀλεύρι τὸ καθάριο, δηλ. τὸ σι-ταρένιο, καὶ εἰς τὸν τοῖχον εἶταν γραμμένες κάτι

μουτζούρες μὲ κάρβουνο. Σανίδια εἶταν κερωμένα στὴν ἄκρη τῆς κρεβάτιας γιὰ νὰ μὴν πέφτουν τὰ παιδιὰ καὶ τὸ πάτωμα εἶταν ξεχαρβαλωμένο κ' ἔ-τριζε εἰς τὸν πᾶν πᾶν. Κάτω πλάι εἰς τὸ δρόμον εἶταν ὁ κῆπος μὲ μὴν μεγάλη ζιτ-ζιφιά στὴ μέση, στὴν ἄκρη τριανταφυλλίε γέρνοντας εἰς τὸ δρόμον καὶ μέσα λαχανικὰ καὶ ἄλλα μυρυσινὰ καὶ λουλούδια. Στὸ σπίτι εἶταν ὁ παπᾶς μὲ τὴν παπαδιά, ἕτοι-μόγεννη εἰς τὸ μῆνα της, καὶ δύο παιδιὰ. Μέσα ὅμως καθόταν καὶ μὴ ἀνεψιά του ἀπ' ἄδερφόν, ὀρφανὴ ἀπὸ πατέρα καὶ μητέρα.

Ὁ μαστρο Γληγόρης πῆρε τὸ δωμάτιον τοῦ δρό-μου καὶ ἔπλωσε τὰ σύνεργα καὶ τίς εἰκόνας του ἀπὸ τὸ ἴδιο βράδι πού ἦρθε. Τὸ πρῶτ' ἐξύπνησε μὲ φωνὴν καὶ κᾶκόν. Δὲν ἤξερε τί τρέχει καὶ μισοά-νοιξε τὴν πόρτα νὰ ἴδῃ. Στὴν ἄκρη τῆς γωνιάς ἕνα κορίτσι μὲ τὴν ποδιά εἰς τὰ μάτια ἐκλαίγε σιγὰ μὲ μεγάλου λυγμούς. Μέσα ἀπὸ τὴν ἀντικρυνὴ κά-μικρα ἐβγαίνον ἀκόμα κατᾶρες καὶ βροσιές:

— Νὰ σὲ φᾶν ἡ μαύρη γῆς, κουτσουφάλῃ! Ὁ μὲ κρῖνης καὶ λόγο κιάλας. Ἄκουσ, ἄκουσ! Εἶταν ἡ παπαδιά πού στρίγγιζε ἀπὸ τὸ πρῶτ'. Ὁ παπᾶς εἶχε σηκωθῆ καὶ καθόταν πλάι εἰς τὴν γωνιά κι ἀπὸ καιρὸ εἰς καιρὸ χᾶιδε τις ὀλίγες.

Θά εξακολουθή το σχολείο για να επιβάλη τη μέση, να προσπαθή αλλάξει το ύλικο (τη ζωντανή τη γλώσσα) τη διεύθυνση, τη φέρα του παιδιού, να του τρώγη τον καιρό και τους κόπους, να του χώνη τα ίδια γλωσσικά διαστρεβλωτικά εμπόδια μέσα στο μυαλό και στο στόμα κλπ. κλπ. Και για την εθνική τη μόρφωση ή Φραγκαττική μέση είναι όσο βλαβερή και η Φραγκαττική καθαρεύουσα. Η μόνη που δεν μπορεί να βλάψη παρά μόνο να ωφελήσει είναι η ζωντανή.

Η γλώσσα των έφημερίδων δεν είναι η ζωντανή γλώσσα του τωρινού Έλληνικού έθνους.

Η μέση, όσο και η καθαρεύουσα, πρέπει να καταδικαστή όχι τόσο επειδή είναι τέτοια που την έδειξαμε, μα προπάντων γιατί εμποδίζει την ανάπτυξη της δημοτικής.

Ούτε πεθαμένες αρχαίες, ούτε φτιασμένες καθαρεύουσες και μέσες, ούτε επιστημονικά esprando ή ζωντανές ξένες γλώσσες επιτρέπεται να αντικαταστήσουν την τωρινή Έλληνική γλώσσα τη ζωντανή, την ανεκμιμητή κι αναπικατάστατη!

Γι' αυτό πρέπει να κάψουν οι καθαρεύουσες και μέσες και κάθε άλλη να εμποδίζουν την ανάπτυξη και δυνάμωσή της.

Μα κι αν καταφέρουν οι μέσοι να καθιερώσουν κανένα κωδικό της κατασκευής τους, στη θέση του τωρινού επίσημου όργανου διδασκαλίας, η ζωντανή η γλώσσα θα εξακολουθή να ζή, να πλύνεται, να ριζώνει, να φουντώνη, να θειεύη και αφού ξεκίνησε από τη λαϊκή ήρωική και λυρική ποίηση κι άρχισε τη δραματική και κωμική τη σάτυρα, το διήγημα, το μυθιστόρημα, την κριτική, κλπ. δηλαδή όλη την καθαρή καλλιτεχνική φιλολογία, θα τη δούμε νάρπαξη υπό γλήγορα παρά δε, τι το φανταζόμαστε και όλους τους κλάδους της επιστήμης και να τους κέρη δικούς της και να γίνη επίσημη του Κράτους μόνο και μόνο γιατί είναι ζωντανή.

Έτσι θα γίνη! Έτσι έγινε σε όλα τα έθνη που έτυχε να πάθουν δε, τι παθαίνουμε μετς τώρα, μα που εξύπνησαν.

Έτσι έγινε στην Ιταλία το 14ο αιώνα, έτσι στη Γαλλία το 16ο, έτσι στη Γερμανία κλπ. Έτσι θα γίνη και δω χωρίς άλλο, μα όλη την αντίδραση που κάνουνε στη ζωντανή μας γλώσσα οι δάσκαλοι.

Κι αν τέλος το ιδανικό που τώρα τόσο κερύχει κηρύχνη τον πόλεμο στη δημοτική, την έχει καθαλό επηρεάσει (δπως φυσικό είναι να την έχη επη-

ρεάση όλιγο) ή επίδραση αυτή είναι εντελώς ασήμαντη γιατί περιορίζεται σε λέξεις και ίσως ίσως σε κανέναν παραστρατιωμένο τύπο.

Αυτά τα ελάχιστα στοιχεία άφου εμπήκανε στο ζωντανό όργανισμό της γλώσσας του λαού χωνεύθηκαν, μετουσιώθηκαν, ζωντάνεψαν και πήραν τη μορφή της ζωντανής γλώσσας.

Όστε άφου το ιδανικό του ατελεσμένου γεγονότος και της μέσης γλώσσας ύστερα από τόσο καιρό δεν κατάφερε ούδε καν να επηρεάση σημαντικά τη ζωή της ζωντανής μας γλώσσας που πήγε κ'ήνε το δικαίωμα και το κύρος να εμποδίση την ανάπτυξή της;

Γιατί οι δάσκαλοι να όχυρόνουνται μέσα στο σχολείο για να την πολεμήσουν καλύτερα;

Κι άφου το ιδανικό που πολέμησε τη ζωντανή τη γλώσσα δεν έχει το λόγο του, ποιά άλλο ιδανικό επιβάλλει στο σχολείο γλώσσα άλλη παρά τη ζωντανή, θυσιαζοντας τούτη, που είναι μονακριβή, θυσιαζοντας τον καιρό και τους κόπους και τη μόρφωση των παιδιών μας;

Δέν μπορούμε να τδθρουμε αυτό, ούδε θα τδθρη ποτέ κανένας!

ΒΓΗΚΑΝΕ

**ΤΟΥ ΨΥΧΑΡΗ
ΡΟΔΑ ΚΑΙ ΜΗΛΑ**

ΤΟΜΟΣ Ε'
ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

και πουλιούνται στο βιβλιοπωλείο «'Εστίας» δρ. 4.

ΠΕΡΙΕΧΑΜΕΝΑ :

Σά λάμπει ο ήλιος - Μιά κριτική - Ένωση θα πη δύναμη - Τρομοκρατία - Μάθηση και λευτεριά - Ο «Συγγραφέας» - Επίλογος - Ένατόν πενήντα - Διαγωνισμός για τη γλώσσα 1904 - Η γραμματική του Ρονιάνη - Λευτεριά και μάθηση - Το δητό του Νεμεία - Ένα γράμμα - Οι παράδες - Διαβάζοντας τα Πάτρια - Σκευθύλες - Η κλωστήρα - Ένα τόσιμο έπιχειρήμα - Σενισμός - Τεχυδρόμος, τεχυδρόμιο, πόστα - Ένας ένος - Τι λέγεται γλώσσα - Άνοιχτό γράμμα - Τα βιβλία μας και τα περιοδικά μας - Ο κ. Αντρος και η γυναίκα - Ο κ. Η. Κρίγκερ - Το φεγγάρι - Η χημία του λαού - Μαρία Έλένη - Καλοσύνη και Διάβαση - Δίγα λόγια - Ο Μεσσαζέρης - Τριάντα χιλιάδες φεγγάγια χερσά - Πρωτοχρονιάτικο - Αγάπη - Πέρα πέρα - Ο Νουμάς - Γράμμα στη Μυριέλλα.

Ο "ΝΟΥΜΑΣ",

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΕΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ ΧΡΟΝΙΑΤΙΚΗ

Για την Ελλάδα και την Κρήτη δρ. 10

Για το Εξωτερικό δρ. χρ. 12 1/2

Για τις έπαρχίες δεχόμαστε και τρίμηνες (3 δρ. την τριμηνία) συνδρομές.

Κανένας δε γράφεται συνδρομητής ή δι στείλει μπροστά τη συνδρομή του.

20 λεπτά το φύλλο λεπτά 20

Τα περασμένα φύλλα του Νουμά πουλιούνται στο γραφείο μας στη διπλή τιμή.

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ. Στα κιάσκια (Σύνταγμα, Ομόνοια Έθν. Τράπεζα Έπ. Οικονομικών, Σταθμός Τροχιδρόμου (Ακαδημία), Βουλή, Σταθμός ύπόγειου Σιδηρόδρομου (Ομόνοια), στο κιάσκι Γιαννοπούλου (Χαυτεία), στα βιβλιοπωλεία Έστίας Γ. Κολάρου και Σακέτου (άντικρυ στη Βουλή).

Στην Κέρκυρα, Πάτρα και Βόλο, στα Πραχτορεία των Έφημερίδων, στον Πύργο στο βιβλιοπωλείο του κ. Κ. Βαρουξά.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

—Οι Κριτές βραβευθήκανε.—'Ο Κεχηναϊός.

ΠΑΝΤΑ τους αντί να κρίνουνε οι Κριτές, κρίνονται. Κι αντί να λέει κανείς πως το τάδε έργο είναι το καλύτερο γιατί αυτό βραβεύτηκε, πιδ σωστό είναι να λέει πως οι Κριτές έχουνε τόσο και τέτοια άξια, γιατί ένα τέτοιο έργο βραδέψανε.

Το ίδιο πάθανε και οι τρεις καθηγητές μας προχτές στο Λαοσάκειο διαγωνισμό: Κρηθήκανε. Βραδέψανε ένα έργο, αν και είτανε γραμένο στη βέρα δημοτική, αν και είτανε καμωμένο αντίθετα προς τα κλασικά καθούτια των διαγωνισμών, αν και φυσούσε άπάνω του και μέσα του μια οργανιστική πνοή, που πάντα τρομάζει κ' έξοργίζει τις σεμνότυφες και γυαλιστερές φαλάκρες των Κριτών.

Και όμως είχανε την τόλμη να το βραδέψουνε. Και γι' αυτό υπέροχα, με την έμφυτη διαίστησή που πάντα τους έχουνε οι άνώτερες γυναίκες, ή δεσποινίδα Μαρτίνα Κοτοπούλη ένοιωσε τη σημασία της κρίσης αυτής και μας μήνυσε πως «Θερμότατα συγχαίρει τους Κριτές».

Κ' έμεις αλήθεια τους συγχαίρομε και τους παρακαλούμε να δεχτούνε τη δάξνη, που ο ποιητής δεν πήγε να πάρει. Τους άξίζει.

τρίχες που είχανε φουρώσει άξια και κατά λάθος στο σουβλερό πηγούνι του. Από την άλλη άκρη της γωνιάς κάθονταν τα δύο παιδιά και στη μέση άντικρυ στη φωτιά ή παπαδιά που σύμπαε λέγοντας και τον καλό το λόγο στην κακόμοιρη την άνηψιά που έκλαιγε έξω. Έλεγε ή παπαδιά και το βεβαίωνε ο παπάς. Είχε τκιριάσει τάντρογγυνο σαν έξεπίτηδες. Ο παπάς ξεαγκιανός, με βαθουλά μάτια, και μαύρος που τον έλεγε ο Γιώρη Σταμάς ακουναβί». Καταριανός πάντα και βαθής είχε μια πονηριά που έξεγγε στο άσπραδι των ματιών του όταν εκύταζε κάτω από τα βλίσαρα. Περιπατώντας έτάρρε πάντα γύρω του και σαν να του πήγαινε κανείς από πίσω. Στο παζάρι γυρνούσε όλο σ' ένα μέρος και καθόταν και τραβούσε την πρίζα του που ποτέ του όμως δεν άγόραζε. Νάταν ο γερο-Τζώνης καλά! με τη γεμάτη παντα ταμπακίρα του. Ο παπάς πατούσε το μεγάλο δάχτυλο σ' ένα κουμπί του άντεριού του για να γίνη τρύτα και βούταε μια πρίζα που του βάσταε όλη την ήμερα. Είχε μια μανία να κατηγορή όλον τον κόσμο και πάντα εύρισκε δικαιολογίες και χωρίς να λή τίποτα για τον εαυτό του ήθελε να φαίνεται σαν άγιος. Άλλά δεν είχε παρά κουσκουριά και κύριε έλέησον. Κι όλα

πολεμούσε να τα κρύψη με μια ύποκρισία που ο Γιώρη Σταμάς τον έβγαλε ύστερότερα κι «άλεπού». Ένα μονάχα τον έσωζε που είχε καλή φωνή και ήξερε να ψέλην όλους τους ήχους κι ανακατωτά χωρίς να πάρη λάθος. Κι όλα τα εκκλησιαστικά του τάξερε με το νι και με το σίμα. Μονάχα στην ακολουθία κάπου τάθρισκε με το γέρο-Τζώνη που δεν τούλειπε το τυπικό από τα χέρια. Καμιά φορά στη μέση τη λειτουργία άφηναν τα ίερά και τα ψαλτικά κι άρχιναγαν καυγά, ποιά τροπάρι θα πη ή ψάλτης. Και δεν έπαυαν ως που τους έχώριζε ο έπίτροπος: απές τα, παπά, πές τα τώρα, μας πήρε το γόμα». Κ' έδειχνε μια βαθιά κατανύξη που δεν παίρνει πιά. Εύλογούσε τις γυναίκες και μάλωνε τα παιδιά στο δρόμο. Όταν είταν να πάη σε κανένα έξωκλήσι διάβαζε τα μισά τα γράμματα στο σπίτι και φώναζε να τον ακούη κ' ή γειτονιά πρωτ' πρωτ'.

Η παπαδιά ή ίδια κι άπαραλλαχτή. Στριγγλα και λογού, κανείς δεν της έβγαίνε σε κεφάλι. Τρω γότανε μονάχη της, όταν δεν είχε άλλον κ' ή γκρίνια είχε φωλιάσει μέσα σ' αυτό το σπίτι. Η κακόμοιρη ή άνηψιά τα τραβούσε όλα. Όρφανή από μικρή δεν είχε κανένα στον κόσμο να τη συμπονήση.

Καθότανε στο σπίτι, γιατί είχε κι αυτή το μερίδιό της και την προίκα της μάννας της. Αυτό είταν που ή παπάς ήθελε να την πνίξη. Κ' ή παπαδιά δεν είσγαε από τις κατάρες: δεν μπορούσε να τη βλέπη μπροστά της. Όλες τις δουλειές αυτή τις έκανε: στη βούση, για έξολα, στον κήπο, πλύση, σκούπα και κάθε δουλειά. Κι όσο την κακοείχανε, τόσο αυτή έθρεφε κι άξαινε. Μονάχα τα μάτια της είταν πρισμένα λιγάκι, άλλοιώς είχε καλό σουλούπι κι όμορφο. Καθώς είτανε μελαχροινή με κατάρμαξα κελιά έφεγγαν κάπως παράξενα τα μάτια της που γαλανόφερναν. Πολλές φορές είχε κοιμηθή έξω στην αυλή κι άλλες στο κατώγι, το ύγρο και σκοτεινό. Την είπιανε άντριχίλα, ήταν πατούσε μέσα, καθώς την έσπρωχνε ή παπαδιά. Άπάνω στους τοίχους σέρονταν οι σαλαμάντρες και οι άράχνες και στη γωνιά και κάτω στο χώμα σάλευαν οι βρονταλίδες και τα ζουζουλικά της γης. Εύρισκε εκεί κοντά στην πόρτα μια φούχτα άχυρο και μζευόταν κουβάρι για να την πάρη ή ύπνος. Όσο ζούσε ή βάθω της κάτι πήγαινε κ' έρχόταν το πρῶμα, ύστερα όμως πάει ήθέλωνε να τη φάνε.

—Θά μου πάρη το σπίτι ή άγουρη! έλεγε ή παπαδιά και δώσ' του κατάρες.

ΤΑ ΞΕΝΑ ΕΡΓΑ

(Μιά πολύ λογική και πολύ μελετημένη εισιολογή δημοσιεύει ο κ. Ποριώτης στην προχθεσινή "Ακρόπολη" (20 του Μάη) τή δημοσιεύουμε γιατί τοποθετεί ωραία το ζήτημα πού τόσο αμελέτητα και δημοσιογραφικά καθεμέρα συζητούνε οι δεσφάτες τής ήθικης και τής τέχνης, εδω στις χαριτωμένες εφημερίδες μας).

Αγαπητέ μου Πάρσιβαλ,

Είδα να με αναφέρης μαζί με τους ειδικούς πού παρακολουθούνε συστηματικά τή ξένη θεατρική φιλολογία και είναι σε θέση να εκλέγουν έργα κατάλληλα για τους έλληνικούς θιάσους. Σα να με προτείνης μάλιστα για τού ύπουργημα αυτό. Σε ευχαριστώ για τήν τιμή, αλλά δε μου αξίζει. Έχει σήμερα τού έλληνικό θέατρο να παρουσιάση έχι ένα μονάχα θιασάρχην, όχι πέντε μονάχα ήθοποιούς, πού είναι και μορφωμένοι έγκυκλοπαιδικά, και ξένες γλώσσες ξέρουν και τή θεατρική φιλολογία όλου τού κόσμου παίζουνε στα δάχτυλα. Είναι αυτοί αξιώτεροι και άρμοδιώτεροι και από μένα και από κάθε άλλον έρασιτεχνικό φίλο τού θεάτρου να διλέξουν και να προτιμήσουν ό,τι από τά ξένα έργα και αξίζει και τους συμφέρει να παίζουν.

Κ' εδω είναι όλο τού ζήτημα. Αξίζει ό,τι τους συμφέρει; Και συμφέρει σ' αυτό; δε, τι αξίζει; Περιττό να τού συζητήσω. Τήν απάντησιν, τή δίνουν τά πράγματα.

Τους συμφέρει ό,τι τραβή κόσμος και μαζί μ' αυτό ό,τι είναι εύκολο και να τού μεταφράση ό καθένας και να τού καταλάβη ό καθένας και να τού παίξη ό θίασος χωρίς πολλά έξοδα. Αυτά όλα τά προσόντα είναι συγκεντρωμένα στα έργα τά σόκινα, πού μας στέλνουν κάθε χρόνο οι διάφορες γαλλικές φέρμες. Τ' απαγορεύει αυτά ή άστυνομία; Μένουν οι θίασοι δίχως ξένα έργα, κοντεύουν οι ήθοποιοι να χάσουν τού ψωμί τους.

Τά ξένα έργα, μιλω για τά έργα τής εποχής μας, όσα έχουν και φιλολογική αξία και σκοπό ανώτερον από τήν εύκολη και γαργαλιστική τέρψη, δέν παίζονται εύκολα από έλληνικό θέατρο. Θέλουν πολλά έξοδα και παίζονται λιγαστές φορές. Είναι δύσκολα στή μετάφραση, δύσκολα στις δοκιμές,

δύσκολα τού παίξιμο, δύσκολα στα σκηνικά — και δύσκολος ό κόσμος πού θα πάη να τού ακούση. Όλες αυτές οι δυσκολίες άπαιτούν έξοδα, και τά έξοδα δε βγκίνουν εύκολα, Ό θίασος κυττάζει τήν εύκολία του, και ό κόσμος τή διασκέδασή του, — και τά σοβαρά, τά ποιητικά, τά καλά ξένα έργα δέν παίζονται για τόν ίδιο λόγο πού δέν παίζονται συχνά και τά καλά, τά σοβαρά, τά ποιητικά έλληνικά έργα.

Όχι πώς δέν υπάρχουν καλά ξένα έργα φέτος, όπως λένε μερικοί. Α. σου άνοιξη ένας όποιοσδήποτε θιασάρχης τά φιλολογικά μπρούλα του, και θα τά δης γεμάτα από πλήθος μεταφρασμένα καλά έργα, και άριστουργήματα μάλιστα τής σημερινής ξένης φιλολογίας. Από τόν Μπριέ πού σημειώνεις, ίσκαμε τόν Ίψεν, από τού Μαίτερλιχ ως τού Δ' Ανουόντσιο, από τού Χάουπμαν ως τού Γκάρκη. Και νεωτεριστικώτατα τού Μπέρναρντ Σω άκόμα. Μερικά τάχει άκριδοπληρωμένα κι ό ίδιος ό φτωχός ό θιασάρχης να τού τά μεταφράσουν. Δέν άποφασίζει όμως να τά παίξη, γιατί ξέρει πώς δε θα πιάση ούτε τά έξοδά του. Όστερ' από δύο τρεις βραδυές θα πέσουν.

Είνε αλήθεια πώς μερικά από τά σόκινα πέφτουν άμέσως. Αυτά όμως μεταφράζονται μονομερίς, δοκιμάζονται τήν άλλην μέρα και άνεβαζονται στή σκηνή τού πολύ τήν τρίτη. Σπανιώτατα έχουν έξοδα για τού θίασο. Και σπανιώτατα επίσης κάνουν τήν άγένεια να πέσουν.

Κ' έπειτα, αυτά παίζονται τάχα δίχως αξίωση για ρόλους. Τάλλα, τά σοβαρά, πρέπει να είναι φτιασμένα με ρόλους για τήν πρωταγωνίστρια ή για τόν πρωταγωνιστή. Και όποιος δοκίματε να περάση από τά παρασκηνιακά στενά ξέρει τί φοβερός σκοπέλος είναι αυτός ό λεγόμενος ρόλος!

Και, ως μη φνη παραδοξολογία: — Τά τελευταία χρόνια, «έπί ίσοις όροις», άμα πρόκειται ό έλληνικός θίασος να δουλέψη για τή δόξα, άμα ξέρη από πριν ό θιασάρχης πώς δέν έχει να κερδίση πολλά, προτιμά έθνικώτατα και φιλοτιμώτατα, να παίξη τού καλό και τού μέτριο άκόμη έλληνικό πρωτότυπο έργο, με τήν έλληνική ιδέα και τήν έλληνική ψυχολογία, παρά τού ξένο, έστω και άριστούργημα, με τήν ξενική ψυχολογία και τά δυσκολώνευτα, δίχως τήν κατάλληλη προπαιδεία, νοήματα.

Δέν υπάρχει σωτηρία λοιπόν από τά σόκινα; Α-

Ό κ. Αναστασάπουλος ό Αύγναϊος στο «Χρόνον» (13 του Μάη του 1910, σελ. 1, στήλη 8) μιλάει για τήν προστυχιά τού Διευθυντή τού «Νουμά» με τήν εύκολα λόγια:

«Και τώρα θα είμαι ό πρώτος ίτως πού θα πη κάτι, πού δέν ετόλμησε κανένας να τού πη ως τώρα, ότι, άν όχι τήν παλληκαριά τής πέννης, όπως τήν φαντάζομαι έγώ, αλλά τούλάχιστον τού θάρρους τής γνώμης, μείον τής προστυχίας πού τού περιθέει, λόγω τού Διευθυντού του πάντοτε, δυστυχώς τού θάρρους αυτό τής γνώμης εν Έλλάδι μόνον ό «Νουμάς» έχει εν τή φιλολογία μας.

Μα στρεβλάι είναι αι γνώμεις του, μα άνάηροι, μα και άντεθνικαι πολλάκις, — άλλο τού ζήτημα. Μα ήξίζεν άλλου... έργολάβου και όχι τού βουβάλου εκείνου, εις τόν όποιον όχι πνεύμα και όχι φιλολογική τιμή κ' εύθύτης, άλλ' ούτε ή βλακεία κ' εν, ούτε ή κακοήθεια θα κατεδέχτο ποτέ να κατοικήση, άπό και κάτω αυτών άκόμη είναι μυριάδας μέτρων, μα άξιζε, λέγω, άλλου έργολάβου με κύρος, με παιδείαν, μ' εύφυσίαν, μ' εύγένειαν, μ' άλλην νικότητα, — άλλο, και εδω, τού ζήτημα».

Είναι έξοχο να μεταχειρίζεται κανείς τόσο εύγενικιά γλώσσα για να βρει τον άλλον για πρόστυχο. Μα ό κ. Αναστασάπουλος έχει βγει από κειρό έξω από καθέ νόμο κ' έτσι είναι λεύτερος να γράφει ό,τι θέλει άνεξέταστα.

ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ

ΣΤΟ ΑΔΜΠΟΥΡΟ

ρομάντζο σφουγγαράδιο

ΒΗΚΕ ΣΕ ΒΙΒΛΙΟ ΚΑΙ ΠΟΥΔΙΕΤΑΙ ΔΥΟ ΔΡΑΧΜΗΣ

Π. Σ. ΔΕΛΤΑ

ΠΑΙΔΙΚΕΣ ΣΕΛΙΔΕΣ

— ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ (με εικόνες τού κ. Ν. Δύρα).

— Η ΚΑΡΔΙΑ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΑΣ (με εικόνες τής Κας Σοφίας Λασκαρίδη).

Τυπώθηκε στή Λόντρα, σε διαλεκτό χαρτί και είναι καλλιτεχνικά δεμένο.

Πουλιέται σ τού βιβλιοπωλείο τής «Εστίας» όρ. 3,50

Μιά μέρα ήρθε μια γούρτισσα για να είπη τού κισμέτι κ' έφυγε κακήν κακώς, γιατί τής είπε, άμα είδε τού κορίτσι: «άνθρωπο θα πανδρευτή στίτι σου».

Κ' ή άγωνία αυτή γινότανε καθεμέρα και μεγαλήτερη κ' ή έννοια τού σπιτιού έκανε τήν παπαδιά να λυσάσση. Το βράδι πού ήρθε ό ξένος, κάθονταν όλοι μέσα και κάπου-κάπου έβριχνε ό παπάς καιιά κουβέντα. Τού τραπέζι είτανε στρωμένο άκόμα και ψίχουλα και κομμάτια ψωμί γέμιζαν τά σανίδια τριγύρω. Η γάτα έγλειψε ένα πιάτο πού είχανε μείνει δυό φασόλια άκόμα και τού λυχνάρι πετούσε κάθε τόσο μικρές σπίθες γιατί σωνότανε τού λάδι. Η παπαδιά έλεγε για τίς προσηφορές πού ψεύτιζαν κι ό κόσμος δέν τις καλοφκειάνει όπως πριν και βρήκε άφορμή να κακολογήση όλες τις νοικοκυρές πού τής έστειλαν τέτοιες λειτουργίες: «ούτε τού σκυλλί σου να τις δώσης» τελείωσε.

— Σώπα, μην κολαζέσαι! είπ' ό παπάς, προσφορά είναι.

Σώπασαν κατόπι κάμπουση ώρα κι άρχισαν πάλι και λογοφέρναν για τά συμπεθεριά πού άκούονταν για όλα τά κορίτσια τού χωριού. Και πάλι συλλογίστηκαν και τήν άνηψή τους. Νόμιζαν πώς κάθε

μέρα μεγαλώνει και τούς έτρωγε τού σκράκι τής παντρειάς τής. Τήν είχαν γυρέψι κιόλας από ένα σπίτι για τού μισό τού σπίτι και τού μισόν τόν κήπο, τ' άμπέλι χέρσο είταν, ποιός τού ήθελε.

— Μα είναι μικρή άκόμα, είπε ό παπάς.

— Μικρή, μικρή! τί λές! τώρη τήν άπόκοψη ή μάνα τής! άπολογούνταν ή παπαδιά.

Ό παπάς ήθελε να γελάση τόν εκυτό του ότι δέν είχε έρθει άκόμα ή κική ή όρα. Η παπαδιά όμως έδλεπε πώς φανερό τήν αλήθεια.

— Δέν τή βλέπεις; είπε πάλι άναμμένη. Δέν τή βλέπεις πώς φουσκώνουν με τήν όρα τά βυζιά τής; άντρα θέλει — μοναχά θα τής δώσω έγώ άντρα.

— Έννοια σου! και θα κώμα γώ αυτά τά στήθια να μη φκίνουνται καθόλου. Γκρεμίσου από δ'ω να μη σε βλέπω μπροστά μου πού μου κάνεις πώς κλαίς.

Η κακόμοιρη ή Ρίνα, σαν ν' άλκρωόθηκε λιγάκι ή ψυχή τής πού σηκώθηκε να φύγη να μην άκούη τά φερμάκια τους και να μη βλέπη τά θεριά τούτα. Προσπαθούσε πάντα πού λίγο να βρισκεται μαζί τους κι όσο λυπότανε μέσα τής; για τίς βρισιές και για τού κακομεταχειρίσμα άλλο τόσο χαϊρόταν όταν τής λέγανε να βγ' έξω. Δέν μπο-

ρούσε να υποφέρει είςείνε τις άγριες ματιές τού πκπκ και τά ξυνημένα μούτρα τής παπαδιάς. Γι' αυτό ποτέ δέν τις έκούτε στή πρόσωπο. Είταν τού μίσος φωλιασμένο στις άριές τρίχες πού τρύπαγαν τού σπανό πηγούνι τού πκπκ κ' ή λύσσα σερόντανε στα μαύρα δόντια τής λύκισσας παπαδιάς.

Καμιά φορά όστότι τήν έπικνε και τή Ρίνα κανέναν πείσμα πού φοβόταν ό παπάς κ' ή παπαδιά μαζί, άλλ' αυτή δέν είχε συνείδηση τί έκανε τότες, ούδε μπορούσε να καταλάβη τήν έντύπωση πού έκκανε στους έχτρους τής εκείνη τή στιγμή; είχε πάντα κάποι άδυναμία ν' άντιστέκεται, γιατί ή πολύχρονη σκληριά τής είχε χαλαρώσει κάθε θέληση, κ' έτσι άμα τής σερόνυσε τού πείσμα έπερτε πάλι στα νύχια τους. Κ' έκείνο τού πρωτ πού τήν είδε ό άγιογράφος, μάλωσε με τά παιδιά και χτύπησε τού μεγαλύτερο ένκ μπάτσο. Η παπαδιά άγρίεψε:

— Όξω άπ' εδω, σκύλλα, πού σηκώνεις και χέρι!

— Από τού σπίτι σου θα φύγω;

Η παπαδιά στήν άρχή τήχασε, άλλ' κατόπι έβριζε μεκ ματιά στον πκπκ και σα να πής θάρρος δε χάνει κειρό και τής δίνει δυό άνάποδες πού

φου το ελληνικό θέατρο είναι: ξρωστο, και η αρρώστια του προέρχεται από ταξινικά σάπια προϊόντα, τα φτηνά και εύκολα στην πούληση, ως μη και για αυτά τελωνειακός φραγμός, όπως για το αμερικάνικο λίπος. Ο νόμος για την προστασία των θεατρικών έργων ως απλότητα και σ' αυτά την προστασία του και μαζί ως τα φορολογήση. Από κάθε παράσταση έργου που δεν έχει γίνει ακόμα publicum dominium στον τόπο της παραγωγής του ως παίρνη το Κράτος 20 τοις εκατόν από την καθαρίστη εισπραξη. Τα δέκα να κρατη αὐτό και τα δέκα να τα παραδίη για συγγραφικά πσοστά στον αρμόδιο πρόξενο της ξένης χώρας. Υποθέτω πως μόνον έτσι θα μεταφράζουν οι θίασοι, τι μόνον αξίζει και υπεραξίζει από τα σημερινά, εστω και σόκιν, και από τα παλαιότερα, τι έχει σεβαστή ο χρόνος, ο πράγματι κληθινός και αλάθευτος κριτικός. Τη λογοκρισία τότε θα την κάνουν μόνοι τους οι θίασοι — τα ταμεία τους δηλαδή.

Με πολλήν αγάπη και για σένα και για το θέατρο.

19[5] 1910

Ν. ΠΟΡΙΩΤΗΣ

ΑΝΕΚΔΟΤΕΣ ΓΡΑΦΕΣ ΤΟΥ ΒΗΛΑΡΑ

Προς τον Κύρ Γιαννάκη Γενοβέη από Αθήνα τις 4 Μορτιού 1825 εις Γιάννινα.

Αφέντη!

Σε μιὰ συναναστροφή, όπου ήταν πολλά αξιόλογα υποκείμενα, κι' όπου έπαισε λόγος για το βιβλιογράφου μου, όπου όνομασα Ρωμαϊκή γλώσσα, πως εγώ τάχατες όχι ασταπραίρετα ή σωστά πληρορημένος, μόνο παρακινημένος από δολερές συμβουλές άλλου, έγελάστηκα σε μιὰ ύπθεση, όπου έφτανε ή προκοπή μου να μου την αποδείξη για σφαλερή και να μ' αποκόψη. Η μοναχή φίλια και συμπάθεια προς έμένα ήμπόρεσαν να δώκουν μιὰ τέτια γνώμη. Σε τούτο είμαι πάρα βέβαιος, μήτε γέ-

η Ρίνα βρέθηκε έξω. Στάθηκε στη γωνιά κλαίοντες κι' έρχόνταν από πίσω της κατακλυσμός φωνές και κατάρες.

Γ

Ο Γληγόρης κοινοστάθηκε λιγάκι και κύταξε το κορίτσι εξεταστικά. Είδε τη λύπη και τη συμφορά που χυόνταν άπανω στο στρογγυλό κορμί και σπάραζαν τα θρεμμένα μέλη κάτω από τα σφιχτά ρούχα που είχανε πιά μικρύνει άβγαλτα ένα χρόνο τώρα από πάνω της. Μια άντρηχίλα σύρθηκε άξαστρα άπάνω στο δέρμα του και σταμάτησε στην καρδιά του που χωρίς να το θέλη σφίχτηκε παράξενα. Ντράπηκε και πήγε μέσα μ' ένα άλλόκοτο αίσθημα. Ωστόσο ντύθηκε σε λίγο και βγήκε να βρή τους επιτρόπους για να συμφωνήση τις εικόνες. Γύρισε το γιωματόπουλο με δύο παλιές εικόνες παραμάσκαλα. Ότι έμπαινε μέσα, να σου κι' η Ρίνα που γυρνάσε από τη βρύση με το βουτσάκι. Την έκύταξε καλά και μπόρεσε τώρα να ιδη όλα τα σκουσούμια της μορφής και τα δέματα του κορμιού της. Τράβηξε στο δωμάτιό του κι από κει πίσω από την κλειδαρότρυπα παρακολούθησε τα τρανταχτά κινήματα της κόρης που ξεζαλιώντανε στο πεζούλι. Κατόπι άρχισε τη δουλειά του. Έφκειασε τα χρώματα κι έβαλε την πρώτη πινελιά. Άλλά δεν μπορούσε να στρωθη για καλά. Έπηγε στο παραθύρι και κατάλαβε πως ανήσυχη ή ματιά του τη ζητούσε. Είταν ή πρώτη φορά που ο έαυτός του φανερωνόταν έτσι στο φως και του φάνηκε πολύ περίεργο αυτό. Δεν πολυσκοτίστηκε όμως να καθίση να ξεδιαλύη τέτοιες ιστορίες και ρίχτηκε πάλι στη δουλειά. Άθελά του κάπου-κάπου τινάζόταν έπάνω κι αυτιάζότανε τα μεστά πατήματα της Ρίνας και

νεται να το στοχαστώ άλλως από έτσι.

Μολοντούτο πρέπει ν' αποδοθη στον καθένα το δικιο και να μη καταδικάζεται άκριτα ο ένας σαν δλιγόνωμος, μήτε να κατακρένεται σε δολερός και πλάνος ο άλλος. Μια όρθη κρίση και δικια απόφαση δε μου φίνεται άτοπη σε τάφτη την ύπόθεση και για των δυωνών την ύπόληψη. Δε μου συχωράει ή συνειδησή μου ν' αφήσω ένα λάθο, όπου ζημιώνει την ύπόληψη του άλλου και βλάθει έμένα τον ίδιο στην αγάπη των φίλων.

Σαν άνθρωπος είμαι και φιλότιμος, μόνο δεν είμαι και φαντασμένος. Αφορμής όπου δεν είμαι άμαθής. Η φιλοτιμία μοναχή δε μπορεί να με φέρη σε άλλο από πράγματα έβλαβα για την ύπόληψή μου. Άς υποθέσω πως από φιλοτιμία μου ξεπλανημένος δεν έδωκίθηκα το δόλο σκεπασμένον με την άρεχτική χασιά του όνόματος, όπου ή ψέφτικη φίλια μ' ώδειχνε στο άγγιστρι της για να με σύρη στο σκοπό της. Με τούτο τί γίνηκε; Σε πιδ βλάφτηκε ο γελασμένος ή πιδ διαφόρεψε ο γελαστής;

Έγώ δε γλέπω κάμμια ζημία, κανένα κέρδος, έπικυθε να τηράξω. Βολιτέ να είπουν καμπόσοι, όπου έχουν άνοιχτότερα μάτια κατά τη γνώμη τους, πως γλέπουν άκεφαλιά από το ένα μέρος και μικροπρέπια από το άλλο. Άνίσως και το πράμα ήταν καθώς το υποθέτουν, είχαν όλο το δικιο να το είπουν: το νόστιμο είναι όπου ή ύπόθεσή τους είναι θεμελιωμένη άπάνω σε λάθο.

Η Ρωμαϊκή γλώσσα είναι άγνό γένημα φιλόγενης τρέλλας μου κι' όχι παρακινήσεως άλλου. Τούτο δε με πειράζει σε τίποτε, όπου να μη το ξεφωνήσω άμπροστά σ' έπιον θελήση να μάθη την αλήθεια. Έδω άποκρένουνται όλοι πως σαν τ'όμολογώ άτός μου, συμφωνούν κι' άφτοι να μου άφήκουν όλη την τρέλλα όπου μαρτύρησα για δική μου, δίχως ναχη κι' άλλος μοιράδι. Τους το γνωρίζω για χάρι να μ' αφήκουν την τρέλλα μου και να κρατάν τη φρονιμάδα τους. Μόνο τους κακοφαίνεται πάλι, όπου με παντύχαιναν σε άράδα κάτι προκοπής, και τώρα βαζονται να με ξεγράψουν.

την παιδικία σιωπή της. Έτσι χωρίς να το καταλαβαίνη μιὰ καινούρια έγνικ έπηρε τόπο μέσα στην ήρεμη ψυχή του και χρωμάτιζε τη ζωή του με πρωτόφαντη άννηλιά. Άργότερα σε να ξεχάστηκε λιγάκι με τη δουλειά κι' έβλεπε μοναχά τα χρώματα και τις σκιές που έβγαζιαν κάτω από τα χέρια του και τα φωτισμένα πρόσωπα άνάμεσα από τις άριές άριές πινελιές. Έτσι πέρασε ή μέρα και πλάγιασε λογιάζοντας την άμοιση κόρη που άδικοτραβόσε.

Την άλλη μέρα τον έπιασε τόση περιέργεια και τέτοια ανηυχία που είχε αφήσει μισανοιχτή την πόρτα κι' είχε σταθή σε μέρος να μπορη να ιδη ποιός περνάει στην κρεβάτα. Ένα ξελόγιασμα και μιὰ άνυπομονησία του έσφιγγε την καρδιά και δεν μπορούσε να εργαστη έλεύθερα. Ωστόσο το άπόγευμα δεν τραβήχτηκε από το παραθύρι άγναντεύοντας τον κήπο. Η Ρίνα είχε άνεβη στη τζιτζιφιά κι' έφτανε τζιτζιφια. Έπήγαινε με μιὰ σβελτάδα ψηλά σε όλα τα ξεκλαρα. Ο Γληγόρης τρέμοντας κύταξε πως λυγούσαν τα κλαριά κάτω από το βαρι κορμί της κι' έλεγε πως τώρα θα πέρη. Κατόπι όμως έκείνη, αφού γέμισε τις τσέπες και τους κόρφους της, στάθηκε σε μιὰ σταύρωση λιγάκι και κατέθηκε γλήγορα-γλήγορα μ' ένα πήδημα βροντερό στο χώμα.

Δεν περούσε στιγμή την ήμερα να μη παραμυνη από το παραθύρι, από τις χαρμαάδες, από την κρεβάτα, ψάχνοντας κάθε ευκαιρία να θιαμάξη μοναχός κι ανήξερα της τη θλιβερή μορφή που σέπαζε πάντα τη φυσική ξεγνοιασιά και την άπληρη άθωότητά της.

(Στ' άλλο φύλλο τελώνει)

ΜΗΤΣΗΣ ΚΑΛΑΜΑΣ

Πως να μη τους είμαι υπόχρεως για τόση τους κλωσώνη! Άς μου δώκουν την άδεια τους παρακαλώ, να είπω δυό λόγια άπάνω σε τάφτη μου την τρέλλα κι' άπε ως κάμουν την κρίση κατόπι κατά την όρεξή τους.

Αφορμής όπου γράφω προς άνθρωπο με ιδέες περίσιο μου φαίνεται να παραστήσω παλίλλογα δικαιολογήματα προς διαρέντεψη άφτινης μου τής τρέλλας και σημαδέσω τα κυριώτερα, όπου είναι:

Α'. πως ή γλώσσα χρησιμεύει για να γροικεί ένας του άλλου τις ιδέες, Β'. πως ή γλώσσα εσο είναι κοινότερη είναι κι' ώφελιμώτερη. Γ'. πως ή γλώσσα όπου γράρεται καθώς προφέρεται είναι κοινότερη κι' ώφελιμώτερη. Άφτις τες τρεις πρότασες δεν είναι χρεία να τις άποδείξω, αφορμής όπου φέρουν με λόγου τους την άποδείξη. Άς τις άναιρέσουν μολοντούτο κι' εγώ πρώτος άπαρκατώ την τρέλλα μου, ξεμολογιεύμαι το λάθο μου και δέχομαι τον κανόνα όπου μου τυχαίνει. Μόνο να τις άναιρέσουν με λόγο, να μου άποδείξουν που με πλανάει ή νους μου, κι' εμ' έτοιμος να διορθώσω το σφάλμα μου.

Σα γκρεμίσουν άφτα τα τρία, όπου είναι το θεμέλιο, όλο το χτίριο πέφτει άπατό του. Τι χρεία να ιδρώνει άλλος θέλοντας να ξεριζώση ενκ δέντρο, να κλαδέψει τα κλωνάρια δίχως να πιτυχάει το σκοπό του; Άς το χτυπήση με δύναμη στη ρίζα, και σαν κοπη άκρή, το δέντρο δε μπορεί να σταθή όρθό. Μόνο ή δυσκολία να το ριζουν κατά γής τους βιάζει να προιονίζουν από κανα κλωνάρουπολο με τα μαχιρούπουλά τους και να το δείχνουν για θρίαμβο, πως τάχα ξεριζώσαν όλο το δέντρο. Για όλόβολο έχρειάζονταν τσεκούρι και πλάτες, όπου δεν είναι τρόπος να βρεθούν για να το κόψουν: είναι ή ρύση του τέτια, όπου να μη κόφτεται. Ο κειρός, όπου είναι κλόος κριτής πρμαμάτων, θέλει κάμη την κρίση προς βρήθειά μου, μόνον όπου να την κάμη άργά.

Τελοςπάντων δεν είμαι εγώ ο μοναχός, όπου πρωτοστοχάστηκε να γραψω ρωμαϊκά και να ώφελήσω το γένος φωτιζοντας το στο αληθινό του συμφέρο. Η αλήθεια δε μπορεί ποτέ να κρυφτη. Ο πρώτος άπ' όλους όπου έγραψε ρωμαϊκά είναι ο Μησκόδακας, μόνον όπου έμεταχειρίστηκε όχι τον κοινόν τρόπο της όμιλίας: ο γνωριμένος άπ' όλους για τα συγγράματα του Γρηγόριος ο Κωσταντάς: ο γιατροφιλόσοφος Γιώργης ο Καλαράς, όπου όμπρητερ' άποτ' έμένα ήθέλησε να τυπώτη μιὰ άπλη γραμματική με την όρθογραφία της γλώσσας μας κι' οι φιλέλληνες Βλάχοι της Λιβόρονος το μπόδισαν από όδο τους μη χαθη ή Έλληνική και δε μπόρεσουν άφτοι ύστερότερα να κρίνουν τα Βλάχικά τους. Τελοςπάντων όλοι έκείνοι, όπου φωνάζουν στα συγγράματα τους άκρή την αλήθεια και δε θέλουν να την άκολουθήσουν.

Μα εγώ το είπα και τόκαμα, τί άλλο παράξενο έκαμα, παρά να δείξω έμπράχτως τον έφκολώτερο, τον ίσιώτερο, τον αληθινώτερο δρόμο άπ' όσους χαλέψουν; Μόνο άκούω πανταράδα την τρομερή άχολογή, όπου γίνεται από τες κουρούνες του Αίσωπου, όπου σαν τους πέρουν τα όλίγια φερά όπου τις στολίζουν, θέλ' άπομεινουν γδυμένες, τσοπαίνω, τζοπανο-τζοπενο.

Γυρίζω προς την έβγενιά σου, Άφέντη, λέοντάς σου, πως ο φρόνιμος άγωνίζεται εσο μπορεί να μνησκει άδιάφορος στα λόγια των άλλων, για να ζη έφτυχιμένος. Μόνο δε μπορεί να γένη και με την όλότη άπαθής, αφορμής όπου σαν άνθρωπος είναι αίσταντικός και φιλότιμος. Η αίστησή μου λοιπόν κι' ή φιλοτιμία μου μ' άνάγκασαν να σε βα-

ρύνω με το παρόν μου, για να σε βγάλω από ένα λάθος, όπου από άχαρη σου προς εμένα δε σου βόλεσε να παρατηρήσης· παρακαλώ να είσαι βέβαιος πως το σέβας κ' η υπόληψη όπου νοιώθω για το υποκείμενό σου, δεν εξκλείφονται ποτέ από τη καρδιά μου.

(δίχως επιογραφή)

ΚΑΤΑΔΙΚΟΣ

Είμαι κατάδικος.

Γράφω μίση απ' τη φυλακή, τη φοβερή φυλακή του Β... Πατώ άπάνου σε σιδερένια σκάρα, κι από κάτω τρέχει ακατάπαρτα νερό, από πάνω η σκέψη σου στάζει νερό, οι τοίχοι διακρύνουν νερό. Η συντροφιά μου είναι με σκορπιούς και με παραμύθια. Σκοτάδι! σκοτάδι! άνοιξις νυχτιά· μόν' από πάνω ένας φεγγίτης ρίχνει δυό-τρεις άρρωστες άχτίδες, και κάτω απ' το φως τους κάθονται άπάνου στη σκάρα κι άκουμπώντας το χαρτί στα γόνατά μου γράφω· τα μάτια μου συνηθίσανε στο σκοτάδι.

Δεν ξέρετε πόσο χάρηκα, όταν έπιασα στο χέρι μου το χαρτί και το μολύβι, που μου τα 'φερε ο φύλακός μου, ως είναι καλά! μου φάνηκε πως μισολεφτερώθηκα.

Ο άνθρωπος, όταν έχει καημό, θέλει να τον πει σε κανένα, για να ζαλαφρωθεί, κι όσο βρῆτερος είν' ο καημός του, τόσο πιότερο θέλει να τον πει. Άχ κι απ' το δικό μου τον καημό βρῆτερος δεν μπορεί να γίνει, που χάθηκα άδικα των άδικων, που με θάψανε ζωντανό χωρίς καμιάν αίτια.

Άγάπησα· να, η μόνη μου άκαρτιά, να το μόνο μου κακούργημα. Και τώρα θέλω να τα γράψω στο χαρτί ένα ένα. Έτσι όταν τα γράφω, θαρρώ πως μ' άκούει κάποιος και με συμπονεί· ξελαφρώνουμαι λιγάκι.

Όχι πως να τ' άρχινήσω; κουράστηκα, κόβονται τα γόνατά μου· φτάνει δυο έγραψα· άβριο πάλε...

Ήρθε και το άβριο. Πόσα άβριο ήρθαν και πέρασαν και πόσα άκόμα θά 'ρθουν και θά περάτουνε για μένα το δύστυχο! Πάντα η ζήλια, η άπελπιστική έρημιά και σκοτεινιά. Τώρα, που γράφω, παραγοιούμαι λιγάκι. Έτσι από λίγο λίγο τη μέρα θά γράφω, για να 'χω πιότερες μέρες να κάνω κάτι.

Μ' άφτόνα τον τρόπο δημιούργησα έναν πόθο και βρίσκω κάτι να κάνω κ' εγώ ο κακορίζικος κ' έτσι περνούν έφοκότερα, θαρρώ, οι μέρες μου. Ω τί φοβερό πράμα να μην μπορεί πια κανείς να 'χει κανέναν πόθο, τί άπελπιστικό! Καρδιά δίχως πόθους, ζωή δίχως όνειρα, είναι χειρότερ' απ' το θάνατο. Τέτοια κ' η δική μου η ζωή. Γιατί δε με σκοτώνανε για μιαν τότε, μόνη μ' άφίσανε να λειώνω έτσι στο ποδάρι; τί κακό τους έκαμα; — Όχι, δεν τότε σκότωσα εγώ· με το Θεό, που θά μ' άκρίνει, δεν τότε σκότωσα εγώ. Άχ άφτά όλα τα φώναξα, τα φώναξα τότε κλαίοντας, μα δε μ' άκουσαν και με φέραν εδώ και με κλείσανε μίση σ' άφτην την κόλαση. Πως βαστάξα ως τώρα, είναι θάμα· μα πια δε βαστώ, θά πεθάνω· της φυλακής μου η ζύγχα συμπήκε στο κορμί μου και το σάπισε. Μα όχι, δε θέλω να πεθάνω τώρα, θέλω να τα γράψω καλά όλα, να τα πω πως έγιναν, κ' ύστερ' ως πεθάνω.

Άγαπούσα — και μήπως άκόμα τώρα δεν την άγαπώ; — μιάν κόρη χαρούμενη σαν πεταλούδα και πλαστική σαν άγαλαματάκι· και την άγαπούσα

πολύ πολύ. Και μπορεί κανείς ν' άγαπά λίγο; έχει μέτρο ο έρωτας; Ο έρωτας είν' άπειρος πόθος· άμα έχει μέτρο, δεν είν' άπειρος· κι άμα δεν είναι άπειρος, δεν είν' έρωτας.

Κι άγαπήθηκα με την ίδια γκαρδικιά δύναμη. Ά το καημένο το κορίτσι πόσο μ' άγαπούσε! το θυμούμαι· το θυμούμαι, όταν άναστέναζε και μ' έλεγε με τα μικρούτσικα κείνα τα χειλούδια, με τα κάτασπρα κείνα τα δοντάκια — Άχ δε σε κάνω δικό μου, θά χτικιάσω... θά πεθάνω. Άλίμονο, και δεν άφισε η μοίρα να με κάνει δικό της... κ' έσως χτικιάσε· ω! κ' έσως πέθανε...

Άμει τι; λέτε να ζει και να την έχει τώρα άλλος! Όχι, δεν τολμώ να το παραδεχτώ, άφτό μπορεί να με τρελάνει. Δέ ζει, όχι· πέθανε... Θά πέθανε, γιατί το σκαρί της εΐτανε φιλοκαμωμένο και δε θά βάλταξε σ' εκείνες τις συγκινήσεις. Μα πάλε που λέν, πως οι γυναίκες είν' έρτάψυχες! ποιος ξέρει; Κ' έπαιτα γιατί να λέν χαμένα λόγια; γιατί να θέλω τάχα να πεθάνει; Πρέπει έπειδή εγώ γεννήθηκα κακόμοιρος, να δυστυχήσει κι άφτη για μένα; Όχι, όχι, ως ζήτη έφτυχισμένη, ως πάρε άλλον, εγώ πια δεν είμαι, δεν είμαι. Είναι κρίμα να χυθούν τόσες χάρες, τόσα νάζια, ως τ' απολάσει άλλος, ως γίνει άλλος έφτυχή, άφου για μένα δεν το θέλησ' ο Θεός.

Όχι και θυμούμαι, που από καμιά νυχτιά κρυφά οι δυο μας καθούμασταν κάτ' άτ' τη μεγάλη τη σκαμνιά του κήπου της άντίκρου στο φεγγάρι, κ' έγερνε τ' ώριό το κεφάλι της στ' άστήθι· μου άναστενάζοντας κ' εγώ χείδεθα τα μακριά της τα μαλλιά τα δόλωμαρα και ρουφούσα έχόρταγα τα μύρα της, φιλώντας τα γλυκά της τα χειλάκια! Άχ γιατί να μην πεθάνω τότε σε καμιά τέτοια στιγμή, που να 'χω και μίση στον τάφο, σαν όνειρο άτέλειωτο τη θύμηση εκείνη; Τί όνειροπόλος που είμαι!

Πολύ καλά όμως μπορούσε να γίνεται ένα άλλο· να μην άναγκάζονται οι γονοί με πολύ πείσμα στα ζητήματα της καρδιάς των παιδιών τους. Άφτό άκόμα ο χαμένος ο κόσμος να το καταλάβει δεν μπόρεσε. Οι πρόληψες! Άχ άφτες οι πρόληψες πόσο πίσω μ' άκρατούνε. Περισσότερο φως! να σηκωθεί ο ήσκιος τους, περισσότερο φως!

Είμουν άρραχνός από πατέρα, είχα μιαν μάνα, που μ' είχε μοναχογιό και μ' άγαπούσε παραπολύ· μ' άγαπούσε ζουλιάρικα και δεν ήθελε να δώσω την καρδιά μου σ' άλλην, φοβούντανε μήπως χάσει την άγάπη μου. Ταράχτηκε πολύ, άμα πρωτόμαθε τον έρωτά μου. Με ρώγησε κ' εγώ δεν τ' έλμησα να της τ' άρνηθώ, — τόσο πολύ άγαπούσα, που μηδέ στα ψέμματα δεν μπορούσα να τ' άρνηθώ. — Πρώτα πρώτα άρχινήσε από συβούλες· μα βλέποντας, πως εγώ δεν είχα σκοπό να πω το όχι, το γύρισε στους φοβερισμούς.

Τί άπλοί που είναι οι άνθρωποι! εκεί που για να μ' άμπλέξει η φύση έστησε την τρανότερή της δύναμη, άφτοι θαρρούν, πως με τα λόγια θά μ' άξεμπλέξουνε· κουτοί! χάνουν τα λόγια τους και χαλούν τις καρδιές τους. Χύσατε καμιά φράση νερό άπάνου σε ληδωμένο μάρμαρο; Πόσο μνήσκει π' στο μάρμαρο; τίποτες· έσο θέλεις χύνει τίποτες. Έτσι είναι και τα λόγια στο κεφάλι του έρωταμένου, δεν κάνουν τίποτες, τίποτες· άέρα κοπανίζεις να άρμηθέσεις, η να μαλώσεις έρωταμένο. Μα η μάνα μου άφτά δεν μπορούσε βέβαια να τα σκεφτεί τότες, εΐτανε νεβρικιά και το πράμα γύρισε πια σε

πείσμα. Στην άρχή δεν ήθελε ν' άκούσει καθόλου, πως άγαπώ, τώρα έλεγε:

— Άφτήνα μην παίρνεις κι όποιαν άλλη θέλεις πάρε.

— Μα γιατί; τ' ως έλεγα.

— Γιατί εγώ δεν τη θέλω.

Δεν μπορούσε η φτωχιά να καταλάβει, πως άλλο εΐταν το δικό της το εγώ κι άλλο το δικό μου, και πως το δικό μου το εγώ είχε το δικαίωμα να 'χει διαφορετικές όρεξες απ' το δικό της. Κ' έτσι κάθε μέρα είχαμε τέτοιες φρασίες· εκείνη έλεγε, εγώ την άντιστεκούμωνα· πείσμα στο πείσμα.

— Όχι δε θά την πάρεις.

— Όχι θά την πάρω.

— Άφτήνα θά πάρεις, την δείξια, την πειξια, τη... τη...

— Ό, τι θέλει ως είναι, άφτη θά πάρω, άφτην, άφτηνα.

(άκολουθεί)

MENOS ΦΙΑΗΝΤΑΣ

Ο, ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

— Στο θέατρο της «Νέας Σαληνης» διαδίστηκε την περασμένη βδομάδα από τον κ. Ν. Προκόπη το ανέκδοτο μονόπρακτο δράμα του κ. Ταγκόπουλου «Το μαύρο χέρι», που θά παηχτεί το φετινό καλοκαίρι από τη δεσποινίδα Μαρίκα Κοτοπούλη.

— Στην τελευταία Λιβαδίστικη βραδυήθηκε το δράμα του κ. Ν. Καζαντζάκη «Η θυσία».

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

Ο κ. Ταγκόπουλος γύρισε από την Κρήτη κ' έτσι θά μπόρεσει σ' άλλο φύλλο να πάντησει σε όσους στείλανε ύλη για τύπωμα κτλ. στο «Νουμά» τον κισρό που ταξίδευε. — κ. Ν. Σταμ. στην Πύλη. Το λάβουμε κ' εύχαριστούμε. — κ. Δ. Άλλ. στη Μιτωλήνη. Λάβουμε τη συντροπή του 1910 κ' εύχαριστούμε.

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Έντοκοι καταθέσεις

Καταθέσεις εις τραπεζικά γραμμάτια

Τροποποιηθείσης της κλίμακας των τόκων των εις τραπεζικά γραμμάτια νέων εντόκων καταθέσεων εν όψει η επί προθεσμία δηλωσείται, ότι από 15 'Απριλίου 1909 η Έθνική Τράπεζα της Ελλάδος δέχεται παρά τε τῷ Κεντρικῷ Καταστήματι και τοῖς Ὑποκαταστήμασιν αὐτῆς καταθέσεις εις τραπεζικά γραμμάτια ἀποδοτέας ἐν όψει η ἐν ὀρισμένην προθεσμίαν ἐπὶ τόκῳ.

1) 1) τοῖς 0)0 κατ' ἔτος διὰ τὰς ἐν όψει ἀποδοτέας καταθέσεις μέχρι ποσῶν δρ. 10.000, πέραν δὲ τοῦ ποσῶν τούτου τοῦ τόκου ὀριζόμενου εἰς 1 τοῖς 0)0 κατ' ἔτος μέχρι 50.000 δραχμῶν· πέραν δὲ τοῦ ποσῶν τούτου εἰς 1)2 τοῖς 0)0· Αἱ καταθέσεις αὗται γίνονται δεκταὶ καὶ εἰς ἀνοικτῶν λογαριασμῶν παρὰ τὸν ἀνοικτῶν τοῦ καταστήτη βιβλιαρίου λογαριασμοῦ καὶ βιβλιαρίου ἐπιταγῶν.

2) 2) τοῖς 0)0 κατ' ἔτος διὰ τὰς καταθέσεις ἀποδοτέας μετὰ 03 μῆνας τουλάχιστον.

2) 1)2 τοῖς 0)0 κατ' ἔτος διὰ τὰς καταθέσεις τὰς ἀποδοτέας μετὰ ἐν ἔτος τουλάχιστον.

3) 3) τοῖς 0)0 κατ' ἔτος διὰ τὰς καταθέσεις τὰς ἀποδοτέας μετὰ δύο ἔτη τουλάχιστον.

3) 1) 2 τοῖς 0)0 κατ' ἔτος διὰ τὰς καταθέσεις τὰς ἀποδοτέας μετὰ τέσσερα ἔτη τουλάχιστον.

4) 4) τοῖς 0)0 κατ' ἔτος διὰ τὰς καταθέσεις τὰς ἀποδοτέας μετὰ πέντε ἔτη τουλάχιστον ὡς καὶ διὰ τὰς πέραν τῶν πέντε ἐτῶν ἢ τὰς διαρκεῖς.

Καταθέσεις εις χρυσόν

Δέχεται ἐπι ἐντόκους καταθέσεις εις χρυσόν, ἤτοι εις φράγκα καὶ λίρας Ἀγγλίας, ἀποδοτέας ἐν ὀρισμένην προθεσμίαν ἢ διαρκεῖς ἐπὶ τόκῳ.

1) 1)2 τοῖς 0)0 κατ' ἔτος διὰ καταθέσεις 6 μηνῶν τουλάχισ. 2) 0)0 » » » » » 1 ἔτους » 2) 1)2 » » » » » 2 ἐτῶν » 3) 0)0 » » » » » 4 » » 4) 0)0 » » » » » 5 » »

Αἱ ὁμολογίαι τῶν ἐντόκων καταθέσεων ἐκδίδονται κατ' ἐκλογὴν τοῦ καταθέτου ὀνομαστικαὶ ἢ ἀνώνυμοι.

Τὸ κεφάλαιον καὶ οἱ τόκοι ὁμολογιῶν πληρώνονται παρά τῷ Κεντρικῷ Καταστήματι καὶ τῇ αἰτήσῃ τοῦ καταθέτου ἐν τοῖς Ὑποκαταστήματι Τραπεζικῆς εἰς τὸ αὐτὸ νόμισμα